

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA PRÁVA

Zajištění závazků v bankovní praxi

Securing of Commitments in Bank Practise

Student: Bc. Andrea Holečková

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Bc. Ptašník Adam, Ph.D.

Ostrava 2011

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra práva

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Andrea Holečková**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **6208T011 Ekonomika a právo v podnikání**
Téma: **Zajištění závazků v bankovní praxi**
Securing of Commitments in Bank Practise

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
  2. Vysvětlení pojmu závazek, smysl zajištění závazků, popis jednotlivých druhů závazků
  3. Rozbor užití jednotlivých závazků v bankovní praxi
  4. Průzkum a analýza povědomí o jednotlivých druzích zajištění mezi obyvateli
  5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

FALDYNA, F.; HUŠEK, J.; POHL, T. *Zajištění a zánik obchodních závazků*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2007. 236 s. ISBN 978-80-7357-154-2.
PLÍVA, S. *Obchodní závazkové vztahy*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2009. 340 s. ISBN 978-80-7357-444-4.
ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné II*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 552 s. ISBN 978-80-7357-473-4.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Adam Ptašník, Ph.D.**

Datum zadání: 26.11.2010

Datum odevzdání: 29.04.2011

JUDr. Bohuslav Halfar
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně a uvedla jsem veškerou použitou literaturu a další prameny.“

V Ostravě dne 29. dubna 2011

.....
Bc. Andrea Holečková

Obsah

1	Úvod	1
2	Teoretické vymezení zajišťovacích prostředků	3
2.1	Vymezení pojmů	3
2.2	Právní úprava zajišťovacích prostředků	4
2.3	Způsoby zajištění závazků upravené v obchodním zákoníku	5
2.3.1	Smluvní pokuta.....	6
2.3.2	Ručení	8
2.3.3	Bankovní záruka	10
2.3.4	Uznání závazku.....	12
2.3.5	Finanční zajištění	12
2.4	Způsoby zajištění závazků upravené v občanském zákoníku	14
2.4.1	Zástavní právo	14
2.4.2	Zadržovací právo	19
2.4.3	Smluvní pokuta.....	20
2.4.4	Ručení	22
2.4.5	Další druhy zajištění závazků upravené v občanském zákoníku.....	22
2.5	Nespecifické prostředky zajištění	26
3	Užití jednotlivých zajišťovacích prostředků v bankovní praxi	32
3.1	Právní úprava poskytování úvěrů	33
3.2	Posouzení rizikovosti žadatele o úvěr	33
3.3	Druhy zajišťovacích institutů používaných v KB	37
4	Analýza povědomí spotřebitelů o zajišťovacích prostředcích	42
4.1	Přípravná fáze	42
4.2	Realizační fáze.....	43
4.3	Analýza výsledků	44
5	Závěr.....	56

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

1 Úvod

Každý obchod nese riziko. I při poskytování finančních prostředků se může stát, že dlužník nedostojí svým závazkům, ať už vědomě či z jiných důvodů. Věřitel by měl při každém poskytnutí peněžních nebo jiných prostředků brát na zřetel, že jej ohrožuje celá řada rizik (např. inflační riziko, při kterém dochází ke snížení reálné hodnoty poskytnutých aktiv, měnové riziko při kolísání měn nebo nízká diverzifikace rizika při poskytování prostředků jen určitému druhu subjektů a hlavně riziko, že jeho pohledávka nebude dlužníkem uspokojena).

Věřitel má však k dispozici nástroj, pomocí něhož může dojít k zamezení ztrát vlivem nesplacení poskytnutých peněžních nebo jiných prostředků. Zejména je oprávněn zabezpečit svou pohledávku pomocí některého ze zajišťovacích instrumentů (nebo jejich kombinací). Díky použití těchto instrumentů může věřitel uspokojit svou pohledávku i v případě, že dlužník svůj dluh např. odmítá splatit či je sám insolventní.

Zajišťovací instrumenty můžeme dělit na osobní a věcné. Příkladem osobního zajištění je souhlas ručitele, že dluh za dlužníka zaplatí. Rovněž do této skupiny patří např. bankovní záruka. Mezi věcné zajištění lze např. zařadit zástavní právo k nemovitostem, zástavní právo k cenným papírům apod. Pohledávka je v tomto případě uspokojena výtěžkem z prodeje zastavené věci.

Cílem této diplomové práce je porovnat jednotlivé druhy zajišťovacích prostředků a zhodnotit, zda tyto jednotlivé způsoby zajištění splňují svůj účel v praxi. Rovněž bude posouzeno, který zajišťovací instrument lze považovat za „nejlepší“ z pozice věřitele a naopak, který neposkytuje věřiteli dostatečnou jistotu.

Diplomová práce se skládá mimo úvodu a závěru ze tří samostatných kapitol, které jsou dále tématicky členěny.

Práce začíná úvodem, za kterým následuje kapitola vysvětlující základní pojmy související s popisovanou problematikou zajištění závazků. V této kapitole je použita deskriptivní metoda, pomocí níž jsou popsány jednotlivé druhy závazků, které jsou členěny podle toho, zda je lze najít v obchodním či občanském zákoníku. Jednotlivé druhy zajišťovacích prostředků, jako je např. zástavní právo, ručení, smluvní pokuta či bankovní záruka, jsou rovněž doplněny judikaturou soudů, která ilustruje využití těchto instrumentů v praxi.

Rovněž jsou zde stručně uvedeny tzv. nespecifické prostředky zajištění, kterými může být vinkulace pojistného plnění, záloha nebo smlouva o otevření dokumentárního akreditivu.

Ve třetí kapitole je metodou analýzy rozebráno využití jednotlivých zajišťovacích prostředků v bankovní praxi. V této části práce je jako příklad popsán způsob zajištění bankovních úvěrů, které v současné době poskytuje Komerční banka, a.s. svým klientům, kterými jsou fyzické i právnické osoby. V kapitole je rovněž nastíněna interní úprava banky při poskytování úvěrů a způsoby hodnocení rizikovosti klienta.

Čtvrtá kapitola je věnována průzkumu povědomí o zajišťovacích prostředcích. Průzkum byl realizován mezi spotřebiteli a zaměstnanci Komerční banky, a.s. formou dotazníku. Je zde použita empirická metoda, za kterou následuje analýza výsledků dotazníku.

Materiály, které byly potřebné k vypracování této diplomové práce lze vyhledat v Moravskoslezské vědecké knihovně, která sídlí v Ostravě, a na veřejných internetových serverech. Judikatura byla čerpána z programu ASPI.

2 Teoretické vymezení zajišťovacích prostředků

V této části diplomové práce jsou vymezeny základní pojmy dané problematiky. Dále jsou zde popsány jednotlivé druhy zajišťovacích prostředků, které jsou členěny podle toho, zda se nachází v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v aktuálním znění (dále jen „občanský zákoník“) nebo v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v aktuálním znění (dále jen „obchodní zákoník“). V závěru kapitoly se věnuji nespécifickým prostředkům v zajištění, které prvotně neslouží k zajišťování závazků, v praxi se však pro tento účel používají.

2.1 Vymezení pojmů

Závazkem (neboli obligací, z lat. obligatio) se rozumí právo jednoho subjektu požadovat po druhém subjektu určité plnění. Subjektem, který má právo požadovat toto plnění, je tzv. věřitel (neboli kreditor). Na druhé straně tohoto závazkového vztahu je dlužník (neboli debitor), který má povinnost něco dát, konat, něčeho se zdržet nebo něco strpět. Věřitel je tedy oprávněným subjektem a má vůči druhé straně pohledávku, dlužník je oproti tomuto povinná strana, který má vůči věřiteli nějakou povinnost, dluh.¹

Realizaci subjektivních práv a povinností, které plynou ze závazkových vztahů, zajišťuje několik záruk. Základní zárukou je samotná existence práva, dále přesné vymezení práv a povinností jednotlivých stran a vymezení odpovědnosti v případě, že jedna ze stran neplní svoji povinnost řádně či včas. V neposlední řadě pak záruku představuje možnost poškozené strany domáhat se svých práv prostřednictvím donucení, ve většině případů je to prostřednictvím soudů.²

Vedle obecných způsobů zajištění závazků existují i skupiny zvláštních (specifických) prostředků. Jejich základní funkcí je posilovat právní postavení věřitele, tedy zajistit, aby mu bylo vráceno plnění, které poskytl dlužníkovi.³ Vedle hlavního závazkového vztahu tak může, ale nemusí, vzniknout vedlejší (akcesorický) právní vztah.⁴ Rozhodnutí o sjednání tohoto dalšího vztahu závisí obvykle na vůli a uvážení věřitele, který se rovněž může rozhodnout uzavřít více vedlejších právních vztahů.

---

¹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné II.* 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-473-4. s. 19-20.

² Tamtéž, s. 116-117.

³ Tamtéž, s. 20.

⁴ Tamtéž, s. 120.

Vedlejší závazkový vztah zpravidla zaniká zánikem hlavního závazkového vztahu (např. při splacení spotřebitelského úvěru zaniká ručení třetí osoby). Naopak při zániku vedlejšího závazkového vztahu hlavní závazkový vztah nezaniká (např. při úmrtí ručitele nezaniká úvěr, který tato osoba zajišťovala). O možnosti zániku hlavního závazkového vztahu v důsledku zániku akcesorického vztahu by šlo uvažovat v případě, že ručitel uhradí pohledávku za dlužníka. Práva ručitele, jakožto nového věřitele, jsou v tomto případě řádně zajištěna formou zákonné cese.

Zajišťovací prostředky mají funkci zajišťující (jedná se tedy spíše o preventivní funkci, která zabezpečuje, aby dlužník splnil řádně a včas svůj závazek), dále funkci uhrazovací (v případě, že dluh nebude věřitelem včas a řádně splněn, se lze uspokojit ze zajišťovacího prostředku, např. ze zástavy u zástavního práva či ze mzdy u dohody o srážkách ze mzdy) a sankční funkci (tuto funkci má například smluvní pokuta, jejíž zaplacení je trestem pro dlužníka, že nesplnil svůj závazek).⁵

Zajištění vzniká nejčastěji na základě smlouvy, tedy dohodou dvou nebo více smluvních stran, případně jednostranným úkonem dlužníka (např. tím, že uznává dluh), či ze zákona (zákoné zástavní právo).⁶

2.2 Právní úprava zajišťovacích prostředků

Závazkové vztahy jsou upraveny především v občanském zákoníku, pro obchodní závazkové vztahy pak platí některá specifika uvedena i v obchodním zákoníku. Existují 4 typy skupin, které charakterizují vztahy mezi těmito dvěma zákoníky:

- zajišťovací instituty jsou upraveny pouze v občanském zákoníku, použijí se však i v obchodně právních vztazích (zástavní právo, zadržovací právo, dohoda o srážkách ze mzdy a jiných příjmů, zajištění závazků převodem práva, zajištění postoupením pohledávky a jistota),
- zajišťovací instituty jsou upraveny v občanském zákoníku, v obchodním zákoníku jsou navíc doplněny či pozměněny (smluvní pokuta),
- některé zajišťovací instituty jsou sice upraveny v občanském zákoníku, avšak pro užití v obchodně právních vztazích se tento nepoužije - platí pouze

---

⁵ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné II.* 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-473-4. s. 120.

⁶ Tamtéž.

úprava těchto institutů v obchodním zákoníku (ručení, uznání závazku místo uznání dluhu, které je upraveno občanským zákoníkem),

- zajišťovací instituty jsou upraveny pouze v obchodním zákoníku (bankovní záruka).⁷

Do poslední skupiny můžeme také zařadit i úpravy zajišťovacích institutů, které jsou v obecně závazných předpisech obchodně právní povahy. Jako příklad lze uvést zástavní právo k cenným papírům, které je upraveno v zákoně č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, v aktuálním znění (dále jen „zákon o cenných papírech“). Dále je možno najít úpravu zajišťovacích institutů také v zákoně č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v aktuálním znění (dohoda o srážkách ze mzdy), v zákoně č. 13/1993 Sb., celní zákon, v aktuálním znění (zřízení zástavního práva k celnímu dluhu) nebo v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v aktuálním znění (dále jen „občanský soudní řád“, zde najdeme úpravu soudního rozhodnutí prodejem zástavy). Zástavní právo je upraveno také v zákoně č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, v aktuálním znění či v zákoně č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, v aktuálním znění.⁸

2.3 Způsoby zajištění závazků upravené v obchodním zákoníku

Obchodním zákoníkem se řídí podnikatelé, pokud je při vzniku závazkového vztahu patrné, že se tento týká jejich podnikatelské činnosti (tzv. relativní vztahy). Obchodním zákoníkem se řídí také některé závazkové vztahy bez ohledu na to, zda tyto vznikly při podnikatelské či jiné činnosti. Jde o tzv. absolutní závazkové vztahy. Jako příklad lze uvést finanční zajištění či bankovní záruku. Třetí skupinou obchodních závazkových vztahů jsou tzv. fakultativní závazkové vztahy. Tyto vznikají na základě dohody smluvních stran o tom, že se závazkový vztah bude řídit obchodním zákoníkem. Předpokladem platnosti této dohody je písemná forma, bez níž je dohoda neplatná. Takováto dohoda také nesmí vést ke zhoršení právního postavení účastníka dohody, který není podnikatelem.⁹

Obchodní zákoník upravuje jako zajišťující instituty smluvní pokutu (§ 300-302), ručení (§ 303-312), bankovní záruku (v § 313-322) a uznání závazku (§ 323). Do 31.12. 2010 obsahoval obchodní zákoník rovněž ustanovení o finančním zajištění

---

⁷ FALDYNA, F.; HUŠEK, J.; POHL, T. *Zajištění a zánik obchodních závazků*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-154-2. s. 2-3.

⁸ GIESE, E. a kol. *Zajištění závazků v České republice*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-658-1. s. 18-24.

⁹ PLÍVA, S. *Obchodní závazkové vztahy*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2009. ISBN 978-80-7357-444-4. s. 21-30.

(§ 323a), o finančním zajištění zástavním právem k finančnímu nástroji (§323b-323c), dále o finančním zajištění zástavním právem k peněžitým prostředkům (§ 323d-323e) a o finančním kolaterálu (§ 323f).

2.3.1 Smluvní pokuta

Smluvní pokuta je upravena jak v obchodním, tak i v občanském zákoníku, který je obecným předpisem.

V § 300 obchodního zákoníku je uvedeno, že okolnosti, které vylučují odpovědnost, nemají na zaplacení dohodnuté smluvní pokuty vliv. Tyto okolnosti vyjmenovává § 374 téhož zákona. Jako příklad lze uvést překážku, která nastala nezávisle na vůli dlužníka a brání mu ve splnění povinnosti, což nemá vliv na zaplacení smluvní pokuty, čímž se obchodní zákoník pro oblast obchodních závazkových vztahů podstatně odchyluje od ustanovení občanského zákoníku, kde toto možné je.

V případě odstoupení od smlouvy se tento úkon nedotýká nároku na zaplacení sjednané smluvní pokuty (§ 302 obchodního zákoníku). Zákonodárce rovněž ustanovením v § 301 tohoto předpisu umožňuje soudu snížit nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu. Tuto lze na základě soudního rozhodnutí snížit až do výše škody, která vznikla do doby soudního rozhodnutí vlivem porušení smluvní povinnosti, na kterou se vztahuje smluvní pokuta.

Podrobný způsob snížení nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty, tedy tzv. moderační právo soudu, již judikatura řešila. Nejvyšší soud dovodil¹⁰, že celý proces moderace se skládá ze tří postupných fází. V první fázi soud v rámci volné úvahy posuzuje, zda byla nepřiměřeně vysoká smluvní pokuta sjednána. Tato fáze je zcela v režii soudu, který přihlíží k jednotlivým okolnostem případu. Pokud soud dospěje k závěru, že smluvní pokuta je nepřiměřeně vysoká, nastupuje druhá fáze, ve které se soud rozhoduje, zda využije moderačního práva a smluvní pokutu sníží, či nikoliv. Pokud tohoto práva využije, je ve třetí fázi rozhodováno, o kolik se smluvní pokuta sníží. Soud teprve v této fázi musí obligatorně přihlédnout k hodnotě a významu zajišťované povinnosti. To, o kolik soud smluvní pokutu sníží, však není neomezené. Smluvní pokuta může být snížena maximálně do výše škody, která věřiteli vznikla. Nejvyšší soud v tomto rozsudku rovněž upozorňuje, že je třeba odlišně posuzovat smluvní pokutu stanovenou pevnou částkou a smluvní pokutu, která je sjednána formou určité sazby za stanovenou časovou jednotku, po kterou

---

¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 4784/2008, ze dne 24. 2. 2009.

je dlužník v prodlení. V druhém případě by totiž byl dlužník zvýhodněn tím více, čím delší dobu by byl v prodlení. V závěru rozsudku je uvedeno, že Nejvyšší soud už několikrát uznal, že smluvní pokuta stanovená ve formě úroku, která i několikanásobně překračuje 100 % zajištěné pohledávky, může být vzhledem k okolnostem případu přiměřená, a tedy v souladu s dobrými mravy. Za přiměřenou se rovněž dá uznat pokuta, která je stanovena ve výši 0,5 % dlužné částky denně.

V jiném rozsudku¹¹ soud opakovaně zdůraznil, že zákon nestanovuje žádná kritéria, která by byla nutná pro posouzení, jestli byla smluvní pokuta sjednána v přiměřené či naopak nepřiměřené výši. Je tedy nutno postupovat u každého případu individuálně a posuzovat okolnosti a důvody, které vedly k sjednání smluvní pokuty, jednotlivě. V posuzované věci dovolací soud určil, že rozhodnutí odvolacího soudu, který konstatoval, že smluvní pokuta stanovená ve výši 0,2 % denně z dohodnuté ceny díla je nepřiměřeně vysoká, je chybné. Nejvyšší soud vyčetl odvolacímu soudu, že nevzal v potaz okolnosti, za nichž byla smluvní pokuta dohodnuta, a to, že celková výše smluvní pokuty je vysoká proto, že dlužník neplnil po dlouhou dobu. Dovolací soud rovněž nesouhlasil s odvolacím soudem v tom, že uplatnění nároku na zákonný úrok z prodlení ze smluvní pokuty je v rozporu s dobrými mravy. Odvolací soud současně dospěl k závěru, že sankce ve formě smluvní pokuty za porušení závazku, tedy za to, že žalovaný nedokončil sjednané dílo řádně a včas, je dostatečná a nárok na úrok z prodlení již nelze přiznat. Dovolací soud naopak seznal, že tento závěr stojí na logicky vadné úvaze. Úrok z prodlení požadovaný odvolatelem se totiž vázal k jinému vztahu, než byl závazek vyplývající ze smlouvy. Úrok z prodlení se sice vázal ke smluvní pokutě, což byl závazek odvozený z hlavního závazku, avšak závazek zcela samostatný s vlastním skutkovým základem. Požadovaný úrok z prodlení tak nebyl příslušenstvím (dle § 121 odst. 3 občanského zákoníku) pohledávky zajištěné smluvní pokutou, nýbrž příslušenstvím pohledávky z titulu práva na zaplacení smluvní pokuty. Z těchto důvodů soud dovolání vyhověl.

Dle mého názoru je výhodou smluvní pokuty, že nutí dlužníka k plnění závazku, protože porušením smluvní povinnosti dochází na straně dlužníka k navýšení tohoto závazku. Na druhé straně však nedochází k uspokojení pohledávky, pokud dlužník nemá peníze nebo odmítá pohledávku zaplatit. V tomto případě dochází jen k dalšímu navýšení pohledávky.

---

¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 231/2010, ze dne 27. 5. 2010.

2.3.2 Ručení

Podobně jako smluvní pokuta je i ručení upraveno v občanském i obchodníku zákoníku. Ručení podle obchodního zákoníku vzniká písemným prohlášením ručitele, že uspokojí věřitele, pokud dlužník nesplní určitý závazek (§ 303 obchodního zákoníku).

Tímto zajišťovacím instrumentem lze zajistit jen platný závazek dlužníka nebo jeho část. Tímto způsobem lze zajistit rovněž i závazek, který vznikne v budoucnu, případně vznikne splněním určitých podmínek. Pokud je dlužník nezpůsobilý brát na sebe závazky, což způsobuje neplatnost takového závazku, a ručitel o tomto věděl, ručení je nadále platné (§ 304 obchodního zákoníku).

Písemné prohlášení ručitele musí jasně identifikovat závazek, za který se ručitel rozhodl ručit. Touto identifikací může být např. uvedení konkrétní výše peněžitého závazku, uvedení smlouvy, ze které takto zajišťovaný závazek vyplývá apod. Nejvyšší soud v jednom ze svých rozhodnutí¹² rozhodl, že pro vznik ručení podle obchodního zákoníku je dostatečné, pokud je v prohlášení ručitele uvedeno datum smlouvy a číslo této smlouvy¹³. Soud dovodil, že pokud se ručitel zavázal plnit všechny finanční závazky dlužníka vzniklé na základě výše uvedené úvěrové smlouvy, ručí v tomto případě i za ty závazky, které by vznikly např. odstoupením dlužníka od smlouvy.

Věřitel je povinen bez zbytečného odkladu sdělit na žádost ručitele aktuální výši jím zajištěné pohledávky (§ 305 obchodního zákoníku).

V § 306 obchodního zákoníku je uvedeno, že pokud dlužník svůj závazek nesplnil v přiměřené době poté, co byl k tomuto plnění věřitelem vyzván, je věřitel oprávněn domáhat se tohoto plnění po ručiteli. K výzvě dlužníka nemusí dojít v případě, že věřitel vyzvání nemůže uskutečnit, nebo je zřejmé, že dlužník svých závazků nedostojí (např. pokud je na něj prohlášen konkurs). Pokud je závazek zajištěn více ručiteli, ručí každý z nich za celý závazek. Ručitel je oprávněn vznést všechny námitky, které by mohl vůči věřiteli vznést dlužník. Po zaplacení pohledávky pak na ručitele přecházejí práva věřitele.

Výkladem citovaného ustanovení § 306 obchodního zákoníku se v jednom ze svých rozhodnutí v minulosti zabýval i Nejvyšší soud¹⁴. Ve svém rozhodnutí uvedl, že věřitel je oprávněn domáhat se po ručiteli plnění, není však povinen ručitele k tomuto plnění předem

¹² Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 2384/98, ze dne 9. 2. 2000.

¹³ V tomto případě se nejednalo o číslo smlouvy, nýbrž o číslo účtu pro poskytnutí úvěru, které bylo ve smlouvě uvedeno. Soud v tomto případě rozhodl, že tento nedostatek rovněž nemůže vyvolat případné pochybnosti dlužníka, za které závazky ručí.

¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 405/2005, ze dne 28. 6. 2005.

vyzvat. Nejvyšší soud dále judikoval, že z citovaného ustanovení nelze vyvodit, že je věřitel povinen informovat ručitele, že dlužník svůj závazek nesplnil a také, že není povinen předem vyzvat ručitele k plnění ručitelského závazku. Nejvyšší soud naopak poznamenal, že je především povinností ručitele opatřovat si potřebné informace o jím zajišťované pohledávce. K tomuto mu slouží mimo jiné ustanovení § 305 obchodního zákoníku.¹⁵

Právo věřitele vůči ručiteli se nepromlčí před promlčením práva, které má věřitel vůči dlužníkovi (§ 310). Toto ustanovení bylo mj. rozebráno v judikátu¹⁶, který se zabýval otázkou promlčení závazku ručitelky. Ručitelka v dovolání namítala, že její ručitelský závazek byl promlčen po uplynutí čtyř let od výzvy ke splnění ručitelského závazku s tím, že na promlčení ručitelského závazku nemůže mít vliv prohlášení konkursu na dlužníka. Ručitelka dovozovala, že ve vztahu mezi věřitelem a ručitelem nedošlo prohlášením konkursu na dlužníka, na rozdíl od vztahu mezi dlužníkem a věřitelem, ke stavení promlčecí lhůty. Dovolací soud tento názor odmítl především z důvodu toho, že ručitelský závazek je závazkem akcesorickým. Tato akcesorita je vnímána především ve sdílení stejného osudu závazku dlužníka a závazku ručitele a odkázal na § 310 obchodního zákoníku, který stanovuje, že ručitel nemůže namítnout promlčení svého závazku dříve, než dojde k promlčení závazku dlužníka a k tomu s ohledem na prohlášený konkurs na dlužníka nedošlo.

Je důležité mít rovněž stále na paměti, že pokud se závazkové vztahy řídí obchodním zákoníkem, řídí se tímto zákoníkem i vztahy, které tento závazkový vztah zajišťují. Vrchní soud v Praze¹⁷ proto dovodil, že pokud ručitel ručí za závazky založené podle obchodního zákoníku, tak se toto ručení rovněž řídí obchodním zákoníkem, a to i v případě, že ručitel sám není podnikatelem.

Přednost ručení vidím v tom, že věřitel má možnost získat případný druhý zdroj, který by uspokojil pohledávku místo dlužníka. Je ale důležité, aby byl ručitel dostatečně solventní; pokud ani ručitel nebude mít peníze na zaplacení pohledávky, k úhradě závazku nedojde.

---

¹⁵ Viz výše.

¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 3445/2008, ze dne 19. 4. 2010.

¹⁷ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 5 Cmo 625/97, ze dne 23. 11. 1998.

2.3.3 Bankovní záruka

Tento druh zajištění závazku je upraven pouze v obchodním zákoníku; bankovní záruka je tedy určena pro obchodní závazkové vztahy. Obchodní zákoník stanovuje, že se na bankovní záruku přiměřeně použijí ustanovení o ručení.

Jak uvádí § 313 obchodního zákoníku, vzniká bankovní záruka písemným prohlášením banky v záruční listině, že tato uspokojí věřitele do výše určité peněžní částky podle obsahu záruční listiny v případě, že určitá třetí osoba (dlužník) nesplní určitý závazek nebo budou splněny jiné podmínky stanovené v záruční listině. Z tohoto ustanovení tedy vyplývá, že ručitelem může být u tohoto druhu zajištění pouze banka, což je pro věřitele jeden z nejbezpečnějších potencionálních ručitelů právního vztahu.

Na počátku tohoto druhu zajištění je vztah mezi bankou a dlužníkem, který se řídí ustanoveními mandátní smlouvy (tento druh smlouvy je upraven v § 566-576 obchodního zákoníku). Bankovní záruka pak vzniká podobně jako ručení obecně, tedy jednostranným písemným prohlášením banky vůči věřiteli, a to konkrétně okamžikem doručení tohoto prohlášení věřiteli.¹⁸

Záleží na dohodě účastníků právního vztahu, kdo předá beneficiantovi (neboli ze smlouvy oprávněnému) záruční listinu. Zákon toto neurčuje a nechává rozhodnutí na domluvě smluvních stran. Způsobů předání může být tedy více. Záruční listinu může banka předat beneficiantovi nebo dohodnuté třetí osobě. Rovněž může banka tuto předat svému klientovi (dlužníkovi), který ji předá beneficiantovi podle svého uvážení.¹⁹ Pokud ujednání o tom, kdo je povinen záruční listinu beneficiantovi předat, chybí, může toto působit problémy.

Ze zákona vyplývá, že tímto způsobem může být zajištěna nejenom peněžitá, ale i nepeněžitá pohledávka. Plnění ze strany banky je však vždy peněžité, jak uvádí § 314 tohoto zákona. Banka je povinna po vyzvání věřitele splnit závazek. Může přitom uplatnit jen ty námitky, které ji umožňuje záruční listina. Je proto třeba sepsání záruční listiny z důvodu právní jistoty věnovat velký zřetel.

V záruční listině je možné stanovit, že věřitel je povinen vyzvat k plnění nejdříve dlužníka. Není-li v záruční listině takové ustanovení, nemusí věřitel toto vykonat a může přímo vyzvat k plnění příslušnou banku.

---

¹⁸ FALDYNA, F.; HUŠEK, J.; POHL, T. *Zajištění a zánik obchodních závazků*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-154-2. s. 98.

¹⁹ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 5 Cmo 649/95, ze dne 3. 3. 1997.

V případě, že je banka povinna plnit na základě pouhé výzvy věřitele, jedná se o tzv. bankovní záruku na první výzvu a bez námitek. V případě, že plnění vzniká na základě určitých dokumentů blíže určených v záruční listině, jedná se o tzv. dokumentární bankovní záruku.²⁰ Bez předložení stanovených dokumentů nevzniká povinnost banky plnit.

V právní praxi je třeba rozlišovat potvrzující a oznamující banku (viz § 315 obchodního zákoníku). Pokud banka potvrdí bankovní záruku jiné (původní) banky, může věřitel vymáhat plnění na kterékoliv z těchto bank. Pokud potvrzující banka toto plnění splní, je ho oprávněna vyžadovat po původní bance, která ji o potvrzení záruky požádala. Pokud však banka pouze oznámila, že původní banka poskytla záruku, nemůže se na ni věřitel obrátit s žádostí o plnění. Tato (oznamující) banka odpovídá pouze za škodu, která by vznikla v důsledku tohoto nesprávného oznámení. Oznamující banka se v tomto případě nestává účastníkem závazkového vztahu.²¹

Dlužník je podle § 321 odst. 2 obchodního zákoníku povinen bance zaplatit plnění, které banka poskytla věřiteli na základě záruční listiny. Dlužník zároveň nemůže uplatnit námitky, které by mohl uplatnit vůči věřiteli, pokud ve smlouvě mezi dlužníkem a bankou nebyla stanovena povinnost banky, aby zahrnula námitky vůči věřiteli do záruční listiny. Na ochranu dlužníka pamatuje § 321 odst. 4 tohoto zákona, který stanovuje, že pokud dojde ze strany věřitele k plnění, na které neměl u dlužníka nárok, je věřitel povinen vrátit toto plnění dlužníkovi zpět a navíc zaplatit škodu, kterou by mu tímto svým jednáním způsobil.

Protože judikátů vztahující se na tento zajišťovací prostředek je málo, usuzuji z toho, že je tato problematika zákonem poměrně dobře zpracovaná a její aplikace nepůsobí v praxi smluvním stranám problémy. Myslím si, že v případě, že bude ručitelem stabilní a prosperující banka, je takováto bankovní záruka nejkvalitnějším zajišťovacím prostředkem. V případě, že k bankovní záruce přistoupí další banka, věřitelovo postavení se dále zlepšuje, neboť může vymáhat plnění po kterékoliv z bank.

---

²⁰ FALDYNA, F.; HUŠEK, J.; POHL, T. *Zajištění a zánik obchodních závazků*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-154-2. s. 100-101.

²¹ Tamtéž, s. 99-100.

2.3.4 Uznání závazku

Tento druh zajištění závazku je upraven výslovně pouze jedním ustanovením, a to § 323 obchodního zákoníku. Uznáním závazku, které musí být v písemné formě, dlužník uznává, že v určeném rozsahu tento závazek v době uznání trvá. Uznáním závazku se rozumí i jednání podle § 407 odst. 2 a 3 obchodního zákoníku, což je placení úroků, které se považuje za uznání částky, z které se tyto platí, a dále jestliže dlužník plní svůj dluh částečně, pokud lze z tohoto jednání usuzovat, že tímto částečným plněním uznává dlužník i zbytek dluhu.

Uznat lze tímto způsobem i závazek, který je v době uznání promlčen. Uznáním závazku přechází důkazní břemeno na dlužníka (jedná se o vyvratitelnou právní domněnku). To znamená, že je nutné dokázat, že v době uznání závazku tento neexistoval, což však již musí prokázat dlužník.²² Uznání závazku má účinky i vůči ručiteli, jak je uvedeno v § 323 odst. 3 obchodního zákoníku.

Tímto zajišťovacím prostředkem dlužník uznává, že závazek v době uznání existoval. Uznáním závazku ze strany dlužníka se proto především posiluje postavení věřitele, neboť případné dokazování, že závazek neexistoval, musí dokazovat dlužník. Rovněž dochází k běhu nové promlčecí lhůty. Nevýhodu tohoto institutu vidím v tom, že tímto úkonem ze strany dlužníka nedochází k přímému plnění závazku.

2.3.5 Finanční zajištění

Tento způsob zajištění závazků byl do obchodního zákoníku zapracován na základě implementace směrnice Evropského Parlamentu a Rady č. 2002/47/ES o dohodách o finančním zajištění. Do obchodního zákoníku byl zákonem č. 377/2005 Sb., o finančních konglomerátech včleněn oddíl šestý pojednávající o finančním zajištění.²³ S účinností od 1. 1. 2011 byla pak problematika finančního zajištění vtělena do samostatného předpisu, jímž je zákon č. 408/2010 Sb., o finančním zajištění, v aktuálním znění (dále jen „zákon o finančním zajištění“). Jelikož nová právní úprava v zákoně o finančním zajištění je v řadě ustanovení obsahově totožná s dřívější úpravou v obchodním zákoníku, není rozhodně od věci se o původní právní úpravě uvedené v obchodním zákoníku do 31. 12. 2010 nezmínit.

---

²² FALDYNA, F.; HUŠEK, J.; POHL, T. *Zajištění a zánik obchodních závazků*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-154-2. s. 104.

²³ FALDYNA, F. a kol. *Obchodní právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-577-9. s. 740.

Finančním zajištěním se dle § 323a odst.1 obchodního zákoníku rozumělo zástavní právo k finančnímu kolaterálu sjednané stranami uvedenými v odst. 3 tohoto zákona za účelem zajištění pohledávky finančního charakteru a převod finančního kolaterálu sjednaný stranami uvedenými v odst. 3 tohoto zákona za účelem zajištění nebo jiného krytí pohledávky finančního charakteru, včetně repo obchodů, přičemž, pokud to povaha finančního kolaterálu připouští, dochází k převodu vlastnického práva k němu na příjemce finančního zajištění, nebylo-li sjednáno, že jde o finanční zajištění.

V obchodním zákoníku byli rovněž taxativně uvedeni poskytovatelé a příjemci finančního zajištění. Těmito subjekty byl např. penzijní fond, investiční fond, investiční společnost, banka nebo zahraniční banka, pojišťovna, zajišťovna, spořitelní a úvěrní družstvo, Česká národní banka, zahraniční centrální banka, Evropská centrální banka, Česká republika, jiný stát, územní samosprávný celek včetně obdobných zahraničních veřejnoprávních osob, Mezinárodní měnový fond apod.

Obchodní zákoník také obsahoval ustanovení s vysvětlením základních pojmů. Finančním kolaterálem se chápaly peněžní prostředky (peníze připsané na účet v jakékoliv měně, pohledávka na výplatu těchto peněz nebo obdobná pohledávka na vrácení peněz, zejména pohledávka z obchodu na finančním trhu) nebo finanční nástroje (investiční nástroj a pohledávky a práva s ním související); repo obchodem byl prodej finančních nástrojů se současně sjednanou zpětnou koupí nebo koupě finančních nástrojů se současně sjednaným zpětným prodejem.

Zákon nevyžadoval písemnou formu smlouvy, avšak sjednání a vznik finančního zajištění, včetně identifikace finančního kolaterálu, muselo být sjednáno buď písemně, nebo takovým způsobem, aby byly informace uloženy. Zákon tyto způsoby taxativně nevyjmenovával, nechával je tedy na uvážení smluvních stran (§ 323a odst. 9 obchodního zákoníku). Finanční zajištění mohlo být sjednáno jako zástavní právo k finančnímu nástroji nebo k peněžním prostředkům. Obchodní zákoník ve znění do 31. 12. 2010 uváděl, že v případě převodu finančního kolaterálu se tento řídil ujednáním stran bez ohledu na obecnou úpravu zajišťujícího převodu práva, zajišťovacího postoupení pohledávky a zástavního práva (§ 323f cit. zákona).

2.4 Způsoby zajištění závazků upravené v občanském zákoníku

Občanský zákoník dle § 1 odst. 2 upravuje majetkové vztahy fyzických a právnických osob, majetkové vztahy mezi těmito osobami a státem, jakož i vztahy vyplývající z práva na ochranu osob, pokud tyto neupravují jiné zákony. Na tyto občanskoprávní vztahy se aplikují druhy zajištění závazku uvedené v občanském zákoníku. Jednotlivé způsoby zajištění závazku upravené v občanském zákoníku se použijí i na obchodní závazkové vztahy, neobsahuje-li obchodní zákoník úpravu těchto vztahů vůbec, anebo upravuje-li občanský zákoník druhy zajištění obecně a pro obchodní vztahy je v obchodním zákoníku obsažena speciální úprava.

2.4.1 Zástavní právo

Občanský zákoník upravuje zástavní právo v § 152-174. Zástavní právo se sjednává pro případ, že dlužník nebude schopen dostát svých závazků. V tomto případě se může věřitel uspokojit z výtěžku zpeněžením zástavy.

Judikatura Nejvyššího soudu²⁴ dovozuje, že zástavu lze zpeněžit na návrh zástavního věřitele, a to buď veřejnou dražbou, nebo soudním prodejem zástavy. V případě, že bude nařízen soudní prodej zástavy, postupuje se při prodeji zástavy soudem podle občanského soudního řádu. Rozhodnutí zároveň popisuje způsob soudního prodeje zástavy, který se sestává ze dvou fází. V první fázi je na základě podání žaloby zástavním věřitelem jednáno o soudním prodeji zástavy. Rozhodne-li soud o nařízení soudního prodeje zástavy a zástavní dlužník podá návrh na výkon tohoto, nastává druhá fáze, tedy samotný prodej. Soud může vyhovět pouze návrhu, ve kterém je označena oprávněná a povinná osoba, dále musí být určena zástava a výše pohledávky včetně jejího příslušenství. Soud v citovaném rozsudku zamítl dovolání oprávněných osob, neboť v tomto návrhu nebyla druhá povinná osoba pasivně legitimována. Soud uznal, že povinnost k placení peněžitého dluhu u této osoby nenastala, neboť se nestala účastnicí notářských zápisů ani zástavních smluv a rovněž se nezavázala k úhradě vymáhaných pohledávek.

Zástavou lze zajistit peněžitou i nepeněžitou pohledávku. Bude-li zástavní právo zřízeno ve prospěch nepeněžitě pohledávky, bude tato zajištěna do výše její obvyklé ceny v době, kdy toto zástavní právo vzniklo (§ 155 občanského zákoníku).

---

²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 4396/2008, ze dne 29. 6. 2008.

Občanský zákoník v § 153 určuje, že zástavou může být věc movitá i nemovitá, podnik nebo jiná věc hromadná, dále soubor věcí, pohledávka či jiné majetkové právo, pokud to jeho povaha připouští. Předmětem zástavního práva může být také obchodní podíl, cenný papír, předmět průmyslového vlastnictví a byt nebo nebytový prostor ve vlastnictví podle zvláštního zákona. Zvláštním zákonem se zde rozumí zákon č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů, v aktuálním znění. Zástavní právo se vztahuje na příslušenství, přírůstky a neoddělené plody zástavy. Dojde-li v době trvání zástavního práva k poklesu ceny zástavy a zajištění se vlivem tohoto stane nedostatečným, je oprávněn zástavní věřitel vyžadovat po dlužníkovi další zajištění, které by stávající doplnilo.

Nejčastějším způsobem vzniku zástavního práva v praxi je sepsání písemné smlouvy (tzv. zástavní smlouvy). Zákon také připouští vznik zástavního práva ze zákona, případně rozhodnutím soudu nebo správního úřadu (§ 156 odst. 1 občanského zákoníku). V zástavní smlouvě je povinnou náležitostí smlouvy označení zástavy a pohledávky, kterou zástava zajišťuje (§ 156 odst. 2 občanského zákoníku). Zákon nevylučuje možnost, že pohledávka bude zajištěna zástavním právem na několika samostatných zástavách; v tomto případě se bude jednat o tzv. vespolečné zástavní právo (§ 153 odst. 3 občanského zákoníku). Pokud je zástavou nemovitost, která se neeviduje v katastru nemovitostí, případně pokud půjde o věc hromadnou, o movitou věc nebo o soubor věcí, které nebudou odevzdány zástavnímu věřiteli či třetí osobě, vyžaduje zákon k platnému sepsání zástavní smlouvy notářský zápis (§156 odst. 3 občanského zákoníku).

Zástavní právo k nemovitostem a k bytům nebo nebytovým prostorům podle zvláštního právního předpisu vzniká obvykle zápisem do katastru nemovitostí, pokud není zákonem stanoveno jinak (§ 157 odst. 1 občanského zákoníku). Zástavní právo k movitým věcem vzniká odevzdáním movité věci zástavnímu věřiteli, případně třetí osobě.

Zástavní právo u nemovitostí, které nejsou vedeny v rejstříku katastru nemovitostí, a dále zástavní právo k věci hromadné, zástavní právo k souboru věcí a zástavní právo k movitým věcem, které nebyly odevzdány zástavnímu věřiteli, případně třetí osobě do úschovy, vzniká zápisem do Rejstříku zástav, který vede Notářská komora České republiky. Tento rejstřík je veden v elektronické podobě a je neveřejný. Evidují se zákonem²⁵ předepsané údaje, jako je označení zástavy, výše a právní důvod zajišťované

---

²⁵ Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), v aktuálním znění.

pohledávky, zástavce, zástavní dlužník či zástavní věřitel, den vzniku a právní důvod zástavního práva, datum a také čas zápisu.²⁶

Určitou výjimku vzhledem k okamžiku vzniku zástavního práva představují rozhodnutí soudu nebo správního úřadu. V těchto případech vzniká zástavní právo nabytím právní moci rozhodnutí.

Věřitel je povinen držet zástavu, kterou převzal, po celou dobu trvání zástavního práva a starat se o ni s péčí řádného hospodáře. Má právo na úhradu účelně vynaložených nákladů, které mu v souvislosti s tímto opatrováním vzniknou. Náklady je povinen uhradit dlužník.

Zákonodárce v § 169 občanského zákoníku výslovně vyjmenovává, která ustanovení v zástavní smlouvě jsou neplatná. Těmito ustanoveními jsou tato ujednání:

- zástavní dlužník nebo zástavce nesmí zástavu vyplatit,
- zástavní dlužník nebo zástavce nesmí nemovitou věc nebo byt nebo nebytový prostor ve vlastnictví podle zvláštního zákona zastavit jinému, dalšímu věřiteli,
- zástavní věřitel může uplatnit uspokojení z prodeje zástavy jinak, než je stanoveno zákonem,
- zástavní věřitel se nesmí po splatnosti pohledávky domáhat jejího uspokojení prodejem zástavy,
- při prodlení s plněním zajištěné pohledávky zástava propadne zástavnímu věřiteli, nebo že si ji zástavní věřitel může ponechat za určenou cenu, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak.

Ujednání zástavní smlouvy, ve kterém by se zástavní věřitel zavazoval pod sankcí smluvní pokuty nepřevést zástavu bez souhlasu zástavního věřitele, je neplatné. Jak vyplývá z rozsudku Nejvyššího soudu²⁷, zástavní dlužník by tímto způsobem byl omezen v nakládání se zástavou, což je nepřípustné. Již dříve Nejvyšší soud²⁸ rozhodl, že zástavní právo nebrání zástavnímu dlužníkovi (vlastníku zástavy) volně s touto zástavou nakládat. Může ji tedy např. dát do nájmu, zřídit k ní věcné břemeno či znovu ji zastavit. Považují však za diskusní, zda např. zřizováním věcného břemene nemůže dojít k ohrožení práv

---

²⁶ POHL, T. *Vymáhání pohledávek*. 1. vyd. Praha: IFEC, 2002. ISBN 80-86412-16-4. s. 57-58.

²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 3694/2008, ze dne 19. 8. 2010.

²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 296/2003, ze dne 16. 7. 2003.

zástavního věřitele v případě prodeje zastavené věci zatížené věcným břemenem v rámci výkonu rozhodnutí a zda je rozhodnutí z tohoto pohledu zcela správné.

Z judikatury Nejvyššího soudu²⁹ lze rovněž dovodit, že zástavní právo vznikne i v případě, pokud tento zajišťovací prostředek zavazuje jen část pohledávky. Soud v této věci zhodnotil, že v zástavní smlouvě musí být především dostatečně určena zástava a také pohledávka, která má být touto zástavou zajištěna. Lze tímto způsobem zajistit i pohledávku, která má teprve v budoucnu vzniknout, nebo jejíž vznik je vázán na splnění určitých předepsaných podmínek. Zástavní právo však může vzniknout pouze k pohledávce, která platně vznikla. Byla-li by tedy např. uzavřena zástavní smlouva bez vad a vadná smlouva o úvěru, přičemž poskytnutý úvěr měl být zajištěn zástavní smlouvou, je zástavní smlouva neplatná. Zároveň soud ve svém zdůvodnění uvádí, že v případě, že byly prostředky poskytnuty v jiné (menší) výši, než bylo smlouvou stanoveno, je tato pohledávka zajištěna zástavním právem jen do výše skutečně poskytnutých prostředků. Toto rovněž platí v případě, že dochází k čerpání úvěru jen do určité výše. Soud také bere v úvahu smluvní volnost stran. Na jejím základě se strany mohou dohodnout, jestli vůbec a případně do jaké výše zajistí pohledávku mezi nimi vytvořenou. Soud v závěru konstatuje, že zástavní smlouva, která byla platně sjednána a na jejímž základě byla pohledávka zajištěna jen zčásti zástavním právem, je platná. Vlivem čerpání úvěru pak došlo i ke vzniku zástavního práva.

Nejvyšší soud ve své praxi dospěl rovněž k závěru³⁰, že v případě zániku právnické osoby bez právního nástupce, a tudíž neuspokojením dluhu této právnické osoby, která je dlužníkem, nezaniká zástavní právo, kterým je zajištěna tato pohledávka. Zástavní právo je právem subsidiárním a akcesorickým. Znamená to, že se zástavní věřitel uspokojí podpůrně pouze v případě, že pohledávka nebyla dlužníkem splněna a zároveň jen v případě, že tato pohledávka platně vznikla. V případě zániku pohledávky pak zaniká i zástavní právo. Akcesorita se vztahuje k pohledávce a nikoliv k osobě dlužníka, jak bylo dovolateli namítáno.

Možným způsobem zániku zástavního práva je uhrazení zajištěné pohledávky ručitelem. K tomuto závěru dospěl Nejvyšší soud v dovolání³¹, kterým se dovolatelka domáhala práv zástavní věřitelky. Dovolatelka poté, co splnila coby ručitelka předmětný

---

²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 2939/2004, ze dne 25. 11. 2005.

³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1198/2005, ze dne 9. 2. 2006.

³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 563/2003, ze dne 9. 6. 2005.

dluh žalovaného, mínila, že by měla vstoupit do všech práv, které měla dřívější věřitelka vůči dlužníkovi (tedy i práv zajišťovacích). Soud však toto neuznal. Zástavní právo má především funkci zajišťující, tedy motivuje dlužníka k zaplacení dluhu, zajišťuje pohledávku. V případě, že dlužník dluh nesplní, přechází tato funkce ve funkci uhrazovací; věřitel má tedy právo uspokojit se ze zástavy. Zástavní právo je právem subsidiárním a akcesorickým, což mimo jiné znamená, že v případě zániku pohledávky zaniká i toto zástavní právo. V tomto případě k zániku pohledávky došlo - dluh byl věřiteli zaplacen ručitelem, a tedy věřiteli zaniklo právo domáhat se uspokojení po dlužníkovi. Jinými slovy soud uzavřel, že zákonnou cestou vzniká ručiteli vůči dlužníku pouze právo na náhradu toho, co ručitel za dlužníka plnil (pohledávka), a ručitel se tak již nestává novým zástavním věřitelem.

Zvláštní případy zástavního práva

Jak již bylo uvedeno výše, lze dle § 153 občanského zákoníku zastavit rovněž obchodní podíl. Tento způsob zástavy výslovně formuluje § 117a obchodního zákoníku. Obchodní podíl lze podle tohoto ustanovení zastavit u společnosti s ručením omezeným sepsáním písemné zástavní smlouvy. Všechny podpisy na této smlouvě musí být úředně ověřeny. Souhlasu valné hromady je třeba pouze v případě, stanovuje-li společenská smlouva povinnost souhlasu tohoto orgánu v případě převodu obchodního podílu. Zástavní právo k obchodnímu podílu vzniká zápisem tohoto podílu do obchodního rejstříku. I přes trvání zástavního práva vykonává společník práva a povinnosti, které ve společnosti má. Plnění, na které vznikne nárok na základě účasti ve společnosti, náleží zástavnímu věřiteli až do výše pohledávky a jejího příslušenství. Po splatnosti pohledávky je zástavní věřitel oprávněn tento obchodní podíl v obchodní veřejné soutěži prodat, přičemž se nevyžaduje k tomuto prodeji souhlas valné hromady. Náklady s tímto spojené nese dlužník. Pokud trvá zástavní právo obchodního podílu, nelze tento podíl opětovně zastavit.

Zákon také umožňuje vzniknutí zástavního práva k cenným papírům. Obecnou úpravou pro tento druh zajištění je občanský zákoník, zvláštní úpravou pak ustanovení zákona o cenných papírech. Pokud se subjekty rozhodnou zastavit listinný cenný papír, je třeba písemné zástavní smlouvy a předání předmětného (zastavovaného) cenného papíru zástavnímu věřiteli. Je-li předmětem zástavy listinný cenný papír ve formě na řad, je navíc potřeba tento opatřit zástavním rubopisem, který nelze věřitelem dále převádět, pokud není zákonem o cenných papírech stanoveno něco jiného. Zákon umožňuje nahradit předání

listinného cenného papíru věřiteli předáním tohoto třetí osobě do úschovy, případně do úschovy a správy. V tomto případě je však nutné zároveň předat této osobě buď prvopis, nebo úředně ověřenou kopii zástavní smlouvy. U zaknihovaného cenného papíru, který je veden v evidenci investičních nástrojů, dochází ke vzniku zástavního práva okamžikem zapsání tohoto na účtu vlastníka cenného papíru.³²

Občanský zákoník také v § 173 a § 174 upravuje **podzástavní právo**, které vzniká, pokud je zastavena pohledávka, která je už zajištěna zástavním právem. Takovouto zástavou může být pouze věc. Ke vzniku tohoto druhu zajištění není třeba souhlasu majitele takto zastavené věci. Pokud však vznik podzástavního práva není tomuto písemně oznámen, není vůči němu právně účinné. Při neuhrazení splatné pohledávky se pak ze zástavy může uspokojit podzástavní věřitel namísto zástavního věřitele.

Zástavní právo pokládám za kvalitní zajišťovací institut především z toho důvodu, že může sloužit jako zdroj náhradního uhrazení pohledávky. Je však nutné věnovat velkou pozornost ocenění předmětu zástavy. Při špatném ocenění předmětu zástavy nemusí při prodeji zástavy dojít k uspokojení celé věřitelovy pohledávky.

2.4.2 Zadržovací právo

Zadržovací právo je upraveno v občanském zákoníku v § 175-180. Vzniká zadržením movité věci, kterou má věřitel u sebe, za účelem zajištění splatné pohledávky. V případě, že bylo na dlužníka zahájeno insolvenční řízení, a je tedy rozhodováno o jeho úpadku, je možné zadržet movité věci i u dosud nesplatné pohledávky. V případě prodeje zadržené věci v rámci výkonu rozhodnutí se tento věřitel uspokojuje přednostně z jejího výtěžku (je zde přednost před všemi ostatními věřiteli).

Zákon dále stanovuje, že nelze zadržet věc neprávem, zejména lstí nebo svémocně (§ 176 odst. 1 občanského zákoníku). Příkladem by bylo zcizení věci bez souhlasu dlužníka.

Pokud se věřitel rozhodne využít zadržovacího práva, musí o tomto bez zbytečného odkladu vyrozumět dlužníka (§ 177 odst. 2 občanského zákoníku). Nesplnění této povinnosti však není zákonem sankcionováno a nemá tak právní následky, což považují za chybu.

---

³² ŠVARC, Z. a kol. *Základy obchodního práva*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-144-1. s. 223-224.

Nejvyšší soud v jednom ze svých rozsudků³³ dovedl, že technický průkaz silničního motorového vozidla není způsobilým předmětem zadržovacího práva. V předmětném sporu se žalobce se domáhal vydání technických průkazů k 63 silničním motorovým vozidlům, které byly žalovaným zadrženy pro neplacení úroků z prodlení, které vznikly tím, že žalovaný neplatil řádně a včas leasingové splátky (ač tyto byly nakonec uhrazeny). Městským soudem a následně i odvolacím soudem, ke kterému se žalovaný odvolal, bylo v rozsudku shodně uvedeno, že účelem zadržení věci je zajištění pohledávky věřitele až do jejího uspokojení a že tímto úkonem má být na dlužníka vyvíjen tlak, aby tuto pohledávku splatil. Shodně také oba soudy uvedly, že předmětem tohoto práva může být pouze věc, která je zpeněžitelná, což technický průkaz nesplňuje. Žalovaný nesouhlasil s těmito závěry a podal dovolání k Nejvyššímu soudu, ve kterém se opíral především o tvrzení, že zadržovací právo má pouze funkci zajišťovací a nikoliv uhrazovací, že zákon nestanovuje podmínku, že by se muselo jednat o věc, kterou je možné zpeněžit, a že k vyvinutí tlaku na dlužníka není zapotřebí, aby zadržená věc měla určitou majetkovou hodnotu. Nejvyšší soud v tomto rozhodl, že zadržovací právo má nejen funkci zajišťovací, ale i uhrazovací, a že je tedy možné se v případě nezaplacení pohledávky dlužníkem uspokojit ze zadržené věci jejím zpeněžením. Technický průkaz k silničnímu motorovému vozidlu není schopen naplnit uhrazovací funkci. Rovněž není technický průkaz samostatnou věcí v právním smyslu, ale součástí vozidla, k němuž byl vydán.

Dle mého názoru je výhodou zadržovacího práva, že dochází pouze k jednostrannému úkonu věřitele, a není tedy nutné smluvní ujednání. Další výhodou vidím v tom, že lze tohoto zajišťovacího prostředku využít i u dosud nesplatné pohledávky v případě, že je dlužník v insolvenčním řízení. Kladem je v tomto případě rovněž přednostní uspokojení z výtěžku ze zadržené věci v případě prodeje. Nevýhodou je, že není časté, aby měl věřitel k dispozici movitou věc dlužníka, a mohlo tak z jeho strany dojít k uplatnění zadržovacího práva. Je zakázáno získat movitou věc neprávem, např. lstí, což uplatnění tohoto zajišťovacího institutu znesnadňuje.

2.4.3 Smluvní pokuta

Smluvní pokuta je v občanském zákoníku upravena v § 544 a § 545. Zákon umožňuje sjednat smluvní pokutu pro případ porušení smluvní povinnosti jedné ze stran pouze v písemné formě. Ve smlouvě musí být určena výše smluvní pokuty, případně

---

³³ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 694/2006, ze dne 11. 4. 2007.

způsob jejího určení. Dále je stanoveno, že smluvní pokuta musí být zaplacená i v případě, že nevznikne druhé straně škoda. Věřitel se však nemůže zároveň domáhat úhrady škody způsobené porušením smluvní povinnosti, vztahuje-li se na ni smluvní pokuta. Zákonodárce ovšem svým dispozitivním ustanovením umožňuje účastníkům stanovit smlouvou odchylné ujednání, a to dle jejich uvážení. To znamená, že věřiteli může vzniknout porušením povinnosti jak nárok na smluvní pokutu, tak nárok na náhradu škody.

K zajímavému závěru došel Nejvyšší soud ve svém nedávném rozhodnutí³⁴, ve kterém se zabýval sjednáním smluvní pokuty mezi zprostředkovatelem a zájemcem. V jednom z článků zprostředkovatelské smlouvy bylo mezi těmito subjekty smlouvy sjednáno, že bude zaplacená provize zprostředkovateli, pokud zájemce bez vážného důvodu nevyužije příležitost uzavřít smlouvu s třetí osobou, kterou mu vyhledá zprostředkovatel. Zprostředkovatel zájemce vyhledal a žalovaná se zájemcem uzavřela smlouvu o smlouvě budoucí kupní. Kupní smlouvu žalovaná s touto třetí osobou následně již nepodepsala, a proto se žalobce (zprostředkovatel) domáhal zaplacení 50 000 Kč s příslušenstvím (stejně částky by byla i provize v případě, že by k podepsání smlouvy došlo). Okresní soud shledal toto ujednání ve smlouvě jako platně uzavřenou smluvní pokutu a žalobě vyhověl. Odvolací krajský soud však žalobu zamítl, jelikož sjednaný článek považoval za absolutně neplatný (nelze vyplatit provizi za neuskutečněný obchod, navíc nelze pod sankcí pokuty nutit zájemce k podepsání smlouvy). Nejvyšší soud dovolání žalobce zamítl. Za podstatné ve věci považoval to, že smluvní pokutu mohou sjednat pouze strany hlavního závazkového vztahu, kterou smluvní pokuta zajišťuje, tj. v postavení věřitele (zájemce) a dlužníka (třetí osoba). Zprostředkovatel však smluvní stranou smlouvy o smlouvě budoucí nebyl a nemohl proto sjednat smluvní pokutu pro případ, že dojde k nesplnění závazku, který smlouva založila.³⁵ Subjektem oprávněným domáhat se úhrady pokuty tak byla pouze třetí osoba. Zde však nutno upozornit, že dovolací soud vázán dovoláním dovolatele přezkoumával výrok odvolacího soudu pouze z hlediska platnosti ujednání o smluvní pokutě a nikoliv z hlediska možného nároku na odměnu dle § 774 an. občanského zákoníku. Domáhal-li by se žalobce u Nejvyššího soudu pohledávky z titulu nároku na provizi, byla by dle mého názoru jeho šance na úspěch vyšší, neboť tento nárok vyplývá přímo ze zákona.

---

³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 498/2009, ze dne 26. 7. 2010.

³⁵ Pozn. Zaváže-li se však zájemce pod smluvní pokutou ve smlouvě o zprostředkování, že nepřevede během platnosti zprostředkovatelské smlouvy věc na třetí osobu a tento závazek poruší, jde o platně sjednanou smluvní pokutu (rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 3053/2007, ze dne 28. 2. 2008).

2.4.4 Ručení

Úpravu tohoto způsobu zajištění lze v občanském zákoníku najít v § 546-550. Ručení vzniká písemným prohlášením ručitele, že tento splní pohledávku dlužníka vůči věřiteli, pokud ji dlužník nebude schopen uhradit. Ručení vzniká podle tohoto předpisu dohodou účastníků. Je zde nutné spatřovat rozdíl s úpravou v obchodním zákoníku, ve kterém ručení vzniká jednostranným prohlášením ručitele.

Ručitel je dle § 548 občanského zákoníku povinen pohledávku splnit v případě, že takto neučiní dlužník ani poté, co jej věřitel k tomu písemně vyzval. Ručitel má zároveň několik práv. Může vůči věřiteli uplatnit všechny námitky, které je oprávněn uplatnit dlužník. Pokud dlužník uzná dluh, je tento uznávací projev účinný vůči ručiteli jen v případě, že tento s tím souhlasí. Po zaplacení pohledávky je ručitel oprávněn vymáhat plnění po dlužníkovi (§ 550 cit. zákona). Ručitel není povinen plnit v případě, že věřitel zavinił, že dlužník sám nemohl pohledávku splnit (§ 549 cit. zákona).

2.4.5 Další druhy zajištění závazků upravené v občanském zákoníku

V § 551 občanského zákoníku je popsána **dohoda o srážkách ze mzdy a jiných příjmů**. Podstata tohoto druhu zajištění spočívá v písemné dohodě mezi dlužníkem a věřitelem, dle které dlužník souhlasí, aby mu plátce jeho mzdy nebo příjmů prováděl srážky a poukazoval je věřiteli. Proti plátcí mzdy (či jiného příjmu, se kterým se nakládá jako se mzdou) vzniká věřiteli právo na výplatu části jeho mzdy okamžikem, kdy je plátcí předložena tato dohoda.

Dle mého názoru lze tento zajišťovací institut využívat v obchodních závazkových vztazích např. v případech, byla-li by povinná osoba (podnikatel) zároveň zaměstnána v pracovním poměru nebo pobírala jiný příjem.

Dále občanský zákoník v § 553 upravuje **zajištění závazků převodem práva** a v § 554 **zajištění postoupením pohledávky**.

Ustanovení o zajištění závazků převodem práva je velmi strohé. Zákon pouze umožňuje použití tohoto institutu za účelem splnění závazku tím, že dojde k převodu práva dlužníka ve prospěch věřitele. Rovněž uvádí, že smlouva, která je za tímto účelem uzavřena, musí být v písemné formě.

Použití tohoto instrumentu může být v praxi velmi výhodné, protože zajištění závazků převodem práva umožňuje převést jakákoli převoditelná práva (tedy např. vlastnické právo) z dlužníka na věřitele. Tento zajišťovací převod je dočasný, neboť při splacení závazku zaniká. Není-li naopak závazek řádně a včas splněn, může věřitel uspokojit svou pohledávku prodejem věci. Zajímavostí je i skutečnost, že jsou-li předmětem zajištění závazků převodem práva věci, které se zapisují do katastru nemovitostí, musí být změna vlastníka v katastru zapsána.³⁶ „Změnový zápis v katastru nemovitostí se pak provádí souhlasným prohlášením účastníků úkonu o zániku zajišťovacího převodu. Problém však nastane, pokud věřitel není ochoten poskytnout k tomuto úkonu – podpisu souhlasného prohlášení náležitou součinnost, vlastnictví sice formálně zaniklo (zanikl zajišťovací převod), stav v katastru nemovitostí však tomuto neodpovídá a dlužníkovi nezbude, než se domáhat svých práv soudní cestou.“³⁷

Myslím si, že využití tohoto druhu zajištění je vhodné především pro věřitele, přičemž dlužník by si měl být vědom, že obnovení původního stavu je bezproblémové pouze v případě, že druhá strana poskytuje součinnost.

Nejvyšší soud³⁸ se ve své praxi zabýval i otázkou zajišťovacího převodu práva. Žalovaná poskytla žalobkyni úvěr, který měla tato v měsíčních splátkách řádně splácet. Ve smlouvě o úvěru byly sjednány podmínky, za kterých se smlouva automaticky ruší (např. prodlení s jednou splátkou o tři měsíce apod.). Za účelem zajištění tohoto úvěru bylo sjednáno zástavní právo k nemovitostem a rovněž zajišťovací převod práva k předmětným nemovitostem. Byla také ujednána rozvazovací podmínka, která stanovovala povinnost věřitele převést zpět vlastnické právo k nemovitostem v případě, že pominou právní účinky sjednané smlouvy (dlužnice by dluh splatila). Dlužnice však splátky řádně a včas nesplácela, čímž došlo na základě smluvního ujednání ke zrušení smlouvy. Odvolací soud odmítl, že zajišťovací převod práva je neplatný, rovněž stanovil, že oba způsoby zajištění pohledávky mohou existovat současně. Dovolatelka (žalobkyně) se snažila napadnout rozhodnutí odvolacího soudu. Tvrdila, že jeho závěr je nesprávný, neboť zajišťovací převod práva je právem akcesorickým, a tedy při zániku hlavního vztahu, musí i tento zanikat. Dovolací soud však s tímto tvrzením nesouhlasil, protože odstoupením od smlouvy nezanikají všechna práva a povinnosti stran této smlouvy. Nezaniká proto

---

³⁶ VAIGERT, D. a kol. *Pohledávky- Právní příručka věřitele*. 1. vyd. Praha: Computer Press, 2006. ISBN 80-251-0881-3. s. 136-137.

³⁷ Tamtéž, s. 136.

³⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 2878/2008, ze dne 18. 2. 2010.

povinnost dlužníka zaplatit dluh a úroky z něj plynoucí, dochází pouze ke změnám podmínek, jak má toto učinit (zaplatit celou dlužnou částku i s úroky na požádání věřitele). Soud uznal, že v případě zaplacení dluhu by došlo k převedení vlastnického práva zpět na žalobkyni. Avšak vzhledem k tomu, že žalobkyně toto neučinila, začíná zajištění ve formě převodu vlastnického práva plnit uhrazovací funkci. Žalovaná jakožto věřitel se tak může uspokojit z prodeje nemovitosti třetí osobě, nebo ve veřejné dražbě či jinak dle jejího uvážení, jak bylo stanoveno ve smlouvě. Sluší se na závěr k tomuto rozhodnutí poznamenat, že proti tomuto rozhodnutí byla podaná ústavní stížnost, o které Ústavní soud zatím nerozhodl.

Zákonodárce rovněž neuvádí nic bližšího k zajištění postoupením pohledávky, pouze v § 554 občanského zákoníku uvádí, že je možné, aby byla pohledávka zajištěna postoupením pohledávky dlužníka nebo třetí osoby. Postoupení pohledávky upravuje občanský zákoník (v § 524 an.), přičemž k tomuto postoupení dochází pouze za účelem zajištění jiné pohledávky. Rozdíl oproti zajišťovacímu převodu práva je spatřován v tom, že lze takto postoupit nejen pohledávku dlužníka (postupitele), ale i pohledávku třetí osoby. Věřitel postoupené pohledávky (postupník) je zároveň i věřitelem zajišťovacího závazku (tzv. hlavní dluh). Po zániku hlavního dluhu je věřitel povinen postoupit pohledávku zpět postupníkovi, přičemž zákon neupravuje, jak má k tomuto dojít. Záleží tedy na ustanovení ve smlouvě, jak si toto dohodly smluvní strany.

Zajištění postoupení pohledávky lze použít i pro obchodně závazkové vztahy, neboť obchodní zákoník tento druh zajištění neupravuje.³⁹ Dle mého názoru je výhodou tohoto zajišťovacího institutu přechod zajišťovací funkce ve funkci uhrazovací, a to v případě, že dluh není splacen.

V tomto právním předpise se rovněž upravuje **jistota**, a to v § 555-557. „*Jistota sama o sobě není samostatným zajišťovacím prostředkem. Pro případ, že zákon ukládá povinnost dát jistotu, je dlužník povinen přiměřeným způsobem svůj závazek vůči ručiteli zajistit.*“⁴⁰ Zákon taxativně nevyjmenovává, které druhy zajištění lze pro tyto účely použít, pouze v § 555 uvádí jako příklad zřízení zástavního práva nebo ručení. Dále je nutné vědět, že právo či věc plní zajišťovací funkci do dvou třetin jejich odhadní ceny (pokud si strany

---

³⁹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné II.* 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-473-4. s. 129.

⁴⁰ ŠVARC, Z. a kol. *Základy obchodního práva.* 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-144-1. s. 230.

nedohodnou jinak). Jistotou do plné výše je však vždy vklad v bance či spořitelně a státní cenné papíry, jak uvádí § 557 tohoto zákona.

Občanský zákoník rovněž v § 558 upravuje **uznání dluhu**, které je v některých ohledech odlišné, než je uznání závazku upravené obchodním zákoníkem. Uznání dluhu musí být provedeno písemně. Dlužník se uznáním dluhu zavazuje, že zaplatí dluh co do důvodu i výše. Z uznávacího projevu musí také vyplývat příslib, že dlužník svůj dluh zaplatí. Pokud je dluh v době uznání promlčen, má uznání právní následek jen v případě, že dlužník o promlčení v době uznání věděl. Zde se ustanovení občanského zákoníku odchyluje od ustanovení obchodního zákoníku.

Uznání dluhu blíže vysvětluje např. jeden z judikátů Nejvyššího soudu⁴¹. Tento jednostranný právní úkon může dlužník vykonat až poté, co dluh vznikl. Promlčecí lhůta počíná běžet okamžikem vyhotovení, nikoliv okamžikem doručení věřiteli. V případě, že je dlužníkem uvedena lhůta k plnění, začíná běžet promlčecí doba v okamžiku, kdy dojde k uplynutí takto uvedené lhůty. Vlivem uznání dluhu dochází k přerušení (přetržení) promlčecí lhůty a počíná běžet nová, desetiletá promlčecí doba. Soud zde rovněž určil, že dluh, o který se jedná, musí být dostatečně konkretizován.

Pokud je uznán dluh, který však v době uznání neexistoval, musí toto dokazovat osoba, která tento úkon učinila. Aby bylo uznání dluhu platné, musí být splněny všechny náležitosti tohoto úkonu, tedy písemný forma, uznání dluhu co do důvodu a výše a příslib zaplacení. V jednom ze svých rozhodnutí Nejvyšší soud řešil⁴², jak postupovat v případě, že je platně uznán dluh, avšak v době uznání závazek neexistoval. Žalované, která tento právní úkon učinila, se podařilo tuto neexistenci prokázat. Smlouvu, na které vázl předmětný dluh, uzavřel její manžel s žalobcem za účelem podnikání, žalovaná nebyla účastníkem smlouvy a dluh nespadal do společného jmění manželů. Žalovaná za dluh neodpovídala ani jako dědička, neboť dědictví po svém zemřelém manželovi odmítla, a proto žalobce nemohl být ve věci úspěšný. Soud však oproti odvolacímu soudu seznal, že neexistence závazku nezpůsobuje neplatnost právního úkonu (uznání dluhu). Tato skutečnost ovšem nemohla mít vliv na předmět sporu a dovolání žalobce odmítl.

---

⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 4492/2008, ze dne 19. 5. 2010.

⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 667/2009, ze dne 22. 6. 2010.

V případě, že dlužník pouze uzná dluh co do důvodu i výše, avšak nepřislíbí, že tento zaplatí, dochází k uznání práva. Dochází tedy k přetržení promlčecí doby (dosavadní promlčecí doba dána občanským zákoníkem je přetržena a začíná běžet nová promlčecí lhůta, která je desetiletá). Nedochází však ke vzniku vyvratitelné právní domněnky, a tedy důkazní břemeno v tomto případě nepřechází na dlužníka.⁴³

V této části diplomové práce byly stručně vymezeny základní pojmy, které se k problematice zajištění závazků vztahují. Jednotlivé druhy zajišťovacích prostředků byly členěny a popsány podle toho, zda je jejich úprava uvedena v obchodním či občanském zákoníku. Popis těchto instrumentů byl doplněn judikaturou soudů.

V následující části této kapitoly budou stručně popsány další instrumenty, jejichž primárním účelem není zajišťovací funkce, přesto se v praxi k zajištění využívají.

2.5 Nespecifické prostředky zajištění

V praxi se pro zlepšení postavení věřitele vůči dlužníkovi, a také pro lepší zajištění pohledávky, využívají i nespecifické prostředky zajištění, které nejsou primárně určeny k zajištění závazků. Proto v této části práce stručně popíši některé z nich.

Směnka

Tento institut je upraven v zákoně č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový, v aktuálním znění (dále jen „zákon směnečný a šekový“). „*Směnka je cenný papír, na jehož základě má jeho majitel právo žádat v den splatnosti v platebním místě uhrazení směnečné sumy směnečně zavázaným dlužníkem oproti vydání směnky.*“⁴⁴

Existují dva základní typy směnky, a to směnka cizí a směnka vlastní. V prvním případě výstavce směnky (neboli trasant) přikazuje třetí osobě (trasát, např. banka), aby tato osoba při splatnosti směnky zaplatila věřiteli (neboli remitentovi) určitou sumu na směnce uvedenou. U směnky vlastní se jedná o slib výstavce směnky, že při splatnosti směnky sám vyplatí věřiteli částku na směnce uvedenou. U tohoto druhu směnky tedy nevystupuje třetí osoba. Směnku lze převádět rubopisem na třetí osobu.⁴⁵

---

⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Odo 133/2005, ze dne 27. 9. 2006 nebo též rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 948/2008, ze dne 24. 9. 2009.

⁴⁴ PAVELKA, F.; BARDOVÁ, D.; OPLTOVÁ, R. *Úvěrové obchody*. 2. vyd. Praha: Bankovní institut vysoká škola, 2008. ISBN 978-80-7265-140-5. s. 186.

⁴⁵ BAŘINOVÁ, D.; VOZŇÁKOVÁ, I. *Pohledávky- právně- daňově- účetně*. 3. rozš. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1816-3. s. 23-24.

Zákon směnečný a šekový definuje podstatné náležitosti, jejichž nedodržení má za následek neplatnost směnky. Mezi tyto náležitosti patří označení, že se jedná o směnku (ve vlastním textu této listiny a také v jazyce, ve kterém je toto napsáno), dále označení stran (kdo směnku vystavil, komu má být placeno, jméno toho, kdo má zaplatit), doba splatnosti směnky a místo placení směnky, datum, místo a podpis výstavce a v neposlední řadě slib nebo příkaz zaplatit určitou sumu peněz.⁴⁶

Pokud nejsou některé údaje na směnce doplněny, může se jednat o tzv. blankosměnku, která se používá např. při poskytování úvěrů. *„Blankosměnka je směnka, u které nebyly záměrně některé údaje doplněny (např. doba splatnosti, výše směnečné sumy, platební místo aj.). K takové směnce musí existovat dohoda mezi výstavcem a majitelem směnky o způsobu jejího doplnění.“*⁴⁷

Myslím si, že při použití směnky je nutné věnovat velkou pozornost dlužníkovi. Především je důležité znát jeho finanční situaci. Pokud bude dlužník insolventní, nemusí k proplacení směnky dojít. Jak bylo uvedeno výše, při neuvedení podstatných náležitostí směnky dochází k neplatnosti směnky. Je proto nutné těmto náležitostem věnovat velký zřetel.

Záloha

*„Poskytnutí zálohy, popř. i platby celé ceny, nevyplývá z žádného právního předpisu a závisí tedy zcela na dohodě účastníků závazkového vztahu.“*⁴⁸ Podle mého názoru je třeba si dávat pozor na nepřiměřeně vysokou smluvní zálohu, protože v případě např. následné nerealizace předpokládané smlouvy by mohl mít subjekt, který poskytl zálohu, problém s jejím zpětným vrácením; zákon u tohoto zajišťovacího instrumentu výslovně neuvádí možnost pozdějšího snížení zálohy, např. pro rozpor s dobrými mravy. Z logiky věci je však jasné, že nelze požadovat zálohu vyšší, než je cena předmětu smlouvy.

Faktoring

Faktoringem se rozumí odkup krátkodobých pohledávek specializovanou společností. Pohledávky jsou obvykle nezajištěné a před dobou jejich splatnosti. Odkupy se dějí na základě smlouvy sjednané mezi faktoringovou společností a (původním)

---

⁴⁶ PAVELKA, F.; BARDOVÁ, D.; OPLTOVÁ, R. *Úvěrové obchody*. 2. vyd. Praha: Bankovní institut vysoká škola, 2008. ISBN 978-80-7265-140-5. s. 186-187.

⁴⁷ Tamtéž, s. 187.

⁴⁸ PILÁTOVÁ, J.; RICHTER, K. *Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi*. 1 vyd. Olomouc: Anag, 2009. ISBN 978-80-7263-534-4. s. 24.

věřitelem. Obvykle jsou odkoupeny všechny pohledávky, které splní podmínky stanovené touto smlouvou. Ta je obvykle sjednaná na určité časové období. Souhlas dlužníka není zpravidla vyžadován, protože není nezbytný. Faktoringová firma poskytuje v tomto případě původnímu věřiteli finance a zpravidla dále sama pohledávky vymáhá.⁴⁹

Forfaiting

Forfaiting funguje na obdobném principu jako faktoring. Odkupované pohledávky jsou v tomto případě s delší dobou splatností (od 90 dnů až po několik let) a jsou obvykle jištěny určitým instrumentem. Faktoring i forfaiting jsou často používány v mezinárodním obchodě.⁵⁰

Oba způsoby odkupu pohledávek jsou podle mého názoru výhodné pro dodavatele, neboť ho zbavují rizika, že nedostane za pohledávky zapláceno. Rovněž dochází k šetření jeho nákladů související se správou a případným vymáháním pohledávek.

Smlouva o otevření akreditivu

Obchodní zákoník upravuje tento institut v § 682-691. Jedná se o písemný závazek banky, že na základě žádosti příkazce a na jeho účet poskytne určité plnění oprávněnému (beneficientovi), pokud oprávněný splní určité předem stanovené podmínky. Zákon vyžaduje písemnou formu smlouvy; změnit nebo zrušit akreditiv lze také pouze písemně. Příkazce je povinen zaplatit bance úplatu; není-li toto stanoveno, půjde o úplatu obvyklou v době uzavření smlouvy.

Po uzavření smlouvy o otevření akreditivu je banka povinna písemně sdělit oprávněnému (pomocí akreditivní listiny), že v jeho prospěch otevírá akreditiv. V této listině musí být uvedeno plnění, ke kterému se banka zavazuje (např. určitá peněžitá částka), doba platnosti akreditivu a podmínky, které musí oprávněný splnit, aby mu banka plnění poskytla. V případě, že těmito podmínkami je předložení určitých dokumentů, např. faktur, pojistných dokumentů či potvrzení o odeslání zboží, jedná se o dokumentární akreditiv. Banka musí předložené dokumenty řádně zkontrolovat. Rovněž odpovídá za škodu, která by vznikla příkazci při ztrátě, poškození či zničení těchto dokumentů.⁵¹

---

⁴⁹ BAŘINOVÁ, D.; VOZŇÁKOVÁ, I. *Pohledávky- právně- daňově- účetně*. 3. rozš. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1816-3. s. 35-36.

⁵⁰ Tamtéž, s. 37-38.

⁵¹ NESNÍDAL, J. *Obchodní zákoník s komentářem*. Poradce, roč. 2010, č. 1-2. s. 346-348. ISSN 1211-2437.

Odvolatelný akreditiv je banka oprávněna změnit nebo zrušit do doby, než oprávněný splní podmínky stanovené v akreditivní listině. Skutečnost, že jde o odvolatelný akreditiv, však musí být ve smlouvě výslovně uvedena. Není-li tomu tak, bude se jednat o akreditiv neodvolatelný, který může banka změnit nebo zrušit jen se souhlasem obou stran, tj. dlužníka (příkazce) i oprávněného (beneficianta).⁵²

Akreditiv se často využívá u zahraničních obchodů. Má výhodu především pro oprávněného, protože při splnění daných podmínek je zaručeno sjednané plnění ze strany banky. Lze se rovněž setkat s revolvingovým akreditivem, který se při vyčerpání stanoveného plnění obnoví na původní sjednanou výši. Pokud je ve smlouvě stanoveno, lze akreditiv převádět na dalšího beneficianta.⁵³

Myslím si, že největší výhodou smlouvy o otevření akreditivu je, že peněžitý závazek plní banka. Jedná-li se o stabilní peněžní ústav, je takto zajištěný závazek velmi spolehlivý. Je však třeba věnovat velkou pozornost akreditivní listině, protože špatně sepsaná akreditivní listina může zhoršovat postavení oprávněného.

Smlouva o otevření inkasa

Tento institut je upraven obchodním zákoníkem v § 692-699, jedná se o zvláštní typ smlouvy mandátní. Na základě uzavření smlouvy banka požádá dlužníka, aby zaplatil určitou peněžní částku, případně provedl jiný inkasní úkon. Pokud dlužník toto nesplní, informuje banka příkazce; banka není oprávněna plnění po dlužníkovi vymáhat. Smlouva je podobně jako smlouva o otevření akreditivu úplatná, není-li toto sjednáno, zaplatí příkazce úplatu obvyklou.

Zvláštním typem inkasa je bankovní dokumentární inkaso, ve kterém se banka zavazuje předat třetí osobě dokumenty, které opravňují tuto osobu nakládat se zbožím, nebo jiné doklady. Při vydání těchto dokumentů však musí být zaplacená určitá dohodnutá částka nebo proveden jiný inkasní úkon. O dokumenty je banka povinna starat se s odbornou péčí.⁵⁴

---

⁵² NESNÍDAL, J. Obchodní zákoník s komentářem. Poradce, roč. 2010, č. 1-2. s. 346-348. ISSN 1211-2437.

⁵³ BAŘINOVÁ, D.; VOŽŇÁKOVÁ, I. *Pohledávky – právně – daňově - účetně*. 3. rozš. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-247-1816-3. s. 24.

⁵⁴ NESNÍDAL, J. Obchodní zákoník s komentářem. Poradce, roč. 2010, č. 1-2. s. 348-350. ISSN 1211-2437.

Dle mého názoru není smlouva o otevření inkasa tak dobrým zajišťovacím instrumentem jako smlouva o otevření akreditivu, i když i v tomto případě koná banka. Tato však neodpovídá za to, že dlužník svůj závazek nezaplatí; není oprávněna závazek vymáhat.

Vinkulace pojistného plnění

„Při vinkulaci dlužník dohodou s věřitelem určitým způsobem omezí své právo k předmětu zajištění.“⁵⁵ Tímto způsobem získá věřitel pojistné plnění od dlužníka, např. při vinkulaci pojistného plnění z pojištění nemovitosti či ze životního pojištění.⁵⁶

Tohoto institutu využívají především banky při poskytování úvěrů. V praxi se lze setkat i s pojištěním schopnosti splácet úvěr. V případě, že nastane pojistná událost ve smlouvě uvedená (např. dlužník ztratí zaměstnání), splátky úvěru jsou dále placeny, což je výhodné pro mě smluvní strany. V některých případech je pak možno tímto způsobit splatit celý úvěr, je-li toto ve smlouvě stanoveno (např. při smrti dlužníka).

Výhrada vlastnictví

Výhrada vlastnictví je upravena v občanském i obchodním zákoníku a použije se v případě, že se na tomto smluvní strany dohodnou. V případě, že dojde k takovéto dohodě podle občanského zákoníku, přechází vlastnictví na nabyvatele vždy až k okamžiku zaplacení ceny. Obchodní zákoník stanovuje, že vlastnické právo ke zboží přechází na kupujícího, jakmile je mu zboží dodáno. Zároveň však tento předpis umožňuje smluvním stranám odchýlit se od tohoto ustanovení a stanovit dobu převodu vlastnictví i na jiný časový okamžik.⁵⁷ Na závěr je možno podotknout, že tento druh zajištění je vhodný především pro věřitele.

Sekuritizace

„Principem sekuritizace je prodej existujících nebo budoucích pohledávek (úvěrů) určitému okruhu věřitelů prostřednictvím finančního trhu.“⁵⁸ V praxi dojde ke spojení většího počtu menších pohledávek různého druhu a různé doby splatnosti, které odkoupí

---

⁵⁵ PAVELKA, F.; BARDOVÁ, D.; OPLTOVÁ, R. *Úvěrové obchody*. 2. vyd. Praha: Bankovní institut vysoká škola, 2008. ISBN 978-80-7265-140-5. s. 176.

⁵⁶ Tamtéž, s. 188.

⁵⁷ PILÁTOVÁ, J.; RICHTER, K. *Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi*. 1. vyd. Olomouc: Anag, 2009. ISBN 978-80-7263-534-4. s. 24.

⁵⁸ BAŘINOVÁ, D.; VOŽŇÁKOVÁ, I. *Pohledávky – právně – daňově - účetně*. 3. rozš. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1816-3. s. 38.

specializovaná instituce založená pouze za tímto účelem. Tato instituce emituje cenné papíry, které nabízí ke koupi investorům; pohledávky dále nespravuje ani nevymáhá, toto je dále vykonáváno prostřednictvím původního vlastníka jednotlivých pohledávek. Použití tohoto způsobu zajištění je v České republice vzhledem k právní úpravě problematické.⁵⁹

Kapitalizace pohledávek

Kapitalizace pohledávek je možná v případě, že věřitel přistoupí na dohodu s dlužníkem. Místo plnění závazku získá věřitel majetkovou účast ve firmě dlužníka. Je důležité věnovat dostatečnou pozornost ocenění majetkového podílu ve vztahu k nesplaceným závazkům dlužníka.⁶⁰

Mezi další zajišťovací instrumenty bývá někdy přiřazována i možnost **stanovení odstupného** (§ 355 obchodního zákoníku). V případě, že strana nepřijala od druhé smluvní strany částečné ani celé plnění a strany si tuto možnost sjednaly, lze zaplacením stanovené částky zrušit smlouvu od samého počátku. Další možností je **uložení zboží, peněz apod. do notářské úschovy** nebo stanovení **úroku z prodlení**.⁶¹ Úrok z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou (dále jen „ČNB“) pro poslední den kalendářního pololetí, předcházející kalendářnímu pololetí, v němž došlo k prodlení. Tato repo sazba je zvýšena o sedm procentních bodů.⁶²

Myslím si, že stanovení úroku z prodlení má v právu své opodstatnění, neboť nutí dlužníka pod tíhou zákonného úroku z prodlení plnit. Není-li ovšem dlužník schopen svůj závazek plnit, dochází pouze k tomu, že pohledávka věřitele postupně narůstá o úrok z prodlení.

V této podkapitole byly stručně popsány některé další druhy zajištění, které nejsou primárně k tomuto účelu určeny, přesto se však v praxi vyskytují.

V následující kapitole bude pozornost věnována využití zajišťovacích prostředků v praxi jedné z bankovních institucí, která působí na území České republiky.

---

⁵⁹ BAŘINOVÁ, D.; VOZŇÁKOVÁ, I. *Pohledávky – právně – daňově - účetně*. 3. rozš. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1816-3. s. 38-39.

⁶⁰ Tamtéž, s. 39-40.

⁶¹ DĚRGEL, M. Neuhrazené pohledávky. *Účetnictví v praxi*, 2008, roč. 12, č. 9. s. 4-8. ISSN 1211-7307.

⁶² ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Výpočet úroků z prodlení [online]. 2011. [cit. 2011-03-20]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/faq/faq_uroky_z_prodleni.html>.

3 Užití jednotlivých zajišťovacích prostředků v bankovní praxi

V této kapitole popíši využívání zajišťovacích instrumentů v praxi. Pro tento účel jsem si jako příklad vybrala Komerční banku, a.s. (dále jen „KB“), která tímto způsobem zajišťuje úvěry poskytované fyzickým a právnickým osobám. V KB jsem dříve pracovala na zkrácený úvazek, a proto jsem při zpracování této kapitoly mohla vycházet z poznatků, které jsem za svého působení v bance získala.

KB vznikla v roce 1990 vyčleněním ze Státní banky československé. Banka byla od tohoto roku státním podnikem, o dva roky později se stala akciovou společností. V roce 2001 byl podíl státu ve výši 60 % odkoupen francouzskou skupinou Société Générale; KB se tak stala její součástí.⁶³

KB má v současné době 8 dceřiných společností, mimo jiné Modrou pyramidu stavební spořitelnu, a.s., ESSOX, s.r.o., Komerční pojišťovnu, a.s. nebo Penzijní fond Komerční banky, a.s. Průměrný počet zaměstnanců ve Skupině KB, tedy v Komerční bance, a.s. a v jejích dceřiných společnostech, se v roce 2009 pohyboval kolem 8 800 zaměstnanců.⁶⁴

KB měla v roce 2009 téměř 400 poboček po celé České republice a několik specializovaných center pro velké klienty (podniky). Samozřejmostí v této oblasti podnikání je provozování internetového, mobilního a telefonického bankovníctví a rovněž obhospodařování přibližně 680 bankomatů. Služeb této bankovní instituce využívá cca 1,5 milionu klientů.⁶⁵

KB působí od roku 1995 také na Slovensku.⁶⁶ V loňském roce došlo přeshraniční fúzí sloučením ke sjednocení KB a Komerční banky Bratislava, a.s.⁶⁷ Nástupnickou společností se stala KB, která založila odštěpný závod pro podnikání na slovenském území jménem Komerční banka, a.s., pobočka zahraničnej banky. Tato byla v obchodním rejstříku Slovenské republiky zapsána dne 1. ledna 2011.⁶⁸

---

⁶³ KOMERČNÍ BANKA. Základní informace [online]. 2010. [cit. 2011-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.kb.cz/cs/o-bance/o-nas/zakladni-informace.shtml>>.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. Obchodní rejstřík a Sbírka listin [online]. 2011. [cit. 2011-03-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.justice.cz/>>.

⁶⁸ MINISTERSTVO SPRÁVODLIVOSTI SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Obchodný register [online]. 2011. [cit. 2011-03-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.orsr.sk/vypis.asp?ID=194789&SID=2&P=1>>.

3.1 Právní úprava poskytování úvěrů

Smlouva o úvěru je upravena obchodním zákoníkem v § 497-507. Touto smlouvou se věřitel zavazuje, že dlužníkovi na jeho žádost a v jeho prospěch poskytne peněžní prostředky do určité částky ve stanovené měně⁶⁹. Zároveň je dlužník zavázán poskytnuté peněžité prostředky spolu s úroky vrátit. Pro platnost smlouvy o úvěru není vyžadována písemná forma (spotřebitelské úvěry písemnou formu mít musí). Úprava smlouvy o úvěru je odlišná od úpravy smlouvy o půjčce. U smlouvy o půjčce, která je upravena občanským zákoníkem, není nutné sjednávat úroky. Předmětem smlouvy o půjčce rovněž nemusí být pouze peněžní prostředky, ale i předmět určen druhově. Dalším rozdílem je okamžik vzniku smlouvy. U půjčky je tímto okamžikem poskytnutí předmětu smlouvy dlužníkovi. U úvěru smlouva vzniká již dohodou smluvních stran.⁷⁰

Podle současné právní úpravy je v České republice možné získat úvěr u bankovních i nebankovních institucí. Lze poznamenat, že banky každou žádost o úvěr posoudí se zřetelem na schopnost klienta úvěr v budoucnu splácet, což u nebankovních institucí nebývá pravidlem. Na základě tohoto zhodnocení se banka následně rozhoduje, zda úvěr žadateli vůbec poskytne, dále se stanovuje výše úvěru a jeho případné zajištění.

3.2 Posouzení rizikovosti žadatele o úvěr

Pro každou banku by vždy měl být nejdůležitější klient, který do ní vkládá finance nebo od ní vyžaduje služby (v podobě úvěru, kreditní karty, správy svých financí apod.).

Zákazníky banky je soukromá a podnikatelská klientela. U soukromé klientely je důležitý např. věk, pohlaví, vzdělání, zaměstnání, sociální a kulturní kontext (jak jsou lidé vychováni, jaké mají zásady apod.). Velmi podstatné je, v jakém životním období se nachází. Děti a studenti preferují spoření, při nástupu do zaměstnání mohou být zajímavé krátkodobé půjčky. Při založení rodiny je úroveň spotřeby nejvyšší, lidé si pořizují bydlení, zabezpečují nově vznikající rodinu. V pozdějším věku lidé začínají více šetřit na důchod. U důchodců jsou pak zpravidla požadovány méně náročné produkty, lidé si už peníze téměř nepůjčují.⁷¹

---

⁶⁹ Pokud tomu neodporují devizové předpisy, lze peněžní prostředky poskytnout i v jiné než české měně (§ 498 obchodního zákoníku).

⁷⁰ MAREK, K. *Smluvní obchodní právo: kontrakty*. 4. aktual. a rozš. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4619-1. s. 202-204.

⁷¹ MELUZÍN, T.; ZEMAN, V. *Bankovnictví- 1. díl*. 2. rozš. a dopln. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2008. ISBN 978-80-214-3580-3. s. 32-33.

U podnikatelů je důležitá ekonomická aktivita (o jaký podnik se jedná, v jaké oblasti působí) a rovněž velikost podniku. Podniky lze dělit podle obrátu a počtu zaměstnanců takto:

- drobný podnik (obrat do 2 mil. EUR za rok, nebo méně než 10 zaměstnanců),
- malý podnik (obrat do 10 mil. EUR za rok, nebo méně než 50 zaměstnanců),
- střední podnik (obrat méně než 50 mil. EUR za rok, nebo méně než 250 zaměstnanců),
- velký podnik (obrat nad 50 mil. EUR za rok, nebo více než 250 zaměstnanců).⁷²

Jako možné zdroje informací, které slouží bankám k seznámení se s žadatelem o úvěr a také k analýze, jak velké riziko nesplácení u tohoto klienta může nastat, slouží informace poskytnuté samotným žadatelem⁷³, rating nebo skoring klienta a registry založené za účelem sdílení informací mezi instituty poskytující úvěry. Ve velké míře závisí na tom, o jakého klienta se jedná. U fyzických osob bude zapotřebí méně údajů než je tomu u právnických osob, u kterých se každá žádost o úvěr posuzuje individuálně. U občanů se lze setkat s určitou standardizací, přičemž u firem je nutné sledovat mimo jiné i jejich minulý a budoucí vývoj.

Osoby se při žádosti o úvěr zpravidla prokazují průkazem totožnosti a předkládají potvrzení o příjmu, které je ověřeno jejich zaměstnavatelem. V případě účelových úvěrů klient předkládá dokumentaci projektu, který hodlá úvěrem financovat (např. při výstavbě rodinného domu). Rovněž se u obou skupin klientů sleduje dosavadní spolupráce s bankou, platební morálka nebo seriózní jednání mezi bankou a žadatelem o úvěr. Firmy dále předkládají výpis z obchodního rejstříku a finanční výkazy (např. výkaz zisku a ztrát, rozvahu, účetní závěrku). Dále banky obvykle vyžadují předložení soupisu majetku, zakladatelskou listinu a stanovy společnosti či vytvoření finančních a investičních plánů v horizontu několika let. Pro posouzení jsou mnohdy zapotřebí dokumenty staré dva až tři roky, na jejichž základě lze sledovat vývoj společnosti. Banky sledují nejen postavení firmy na trhu, ale rovněž atraktivitu odvětví, ve kterém společnost působí.

---

⁷² MELUZÍN, T.; ZEMAN, V. *Bankovníctví - 1. díl. 2. rozš. a dopln. vyd.* Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2008. ISBN 978-80-214-3580-3. s. 33.

⁷³ Klient banky si musí být vědom, že banka bude s největší pravděpodobností klienta kontrolovat (např. hospodaření klienta nebo postavení na trhu) i v průběhu trvání úvěrového vztahu.

V některých případech (např. pokud je pro společnost důležitý export nebo import výrobků či služeb) je sledováno také riziko země.⁷⁴

Ratingové hodnocení klienta může provádět odpovídající oddělení banky nebo specializovaná společnost⁷⁵. Rozhodnutí, kterou formu konkrétní banka vybere, závisí ve značné míře na nákladech a strategii subjektu. Ratingové společnosti mohou hodnotit nejen konkrétní firmy, ale např. i určité regiony, jednotlivé země nebo společnosti působící ve více zemích světa. Na základě sledování vybraných ukazatelů je každý sledovaný subjekt přiřazen k určitému stupni, které si tyto ratingové organizace určují.

U fyzických osob nebo malých firem se častěji využívá skoring, který např. zohledňuje věk, příjem klienta nebo počet členů domácnosti.

V zákoně č. 21/1992 Sb., o bankách, v aktuálním znění je v § 38a, odst. 1 tohoto zákona uvedeno, že se tuzemské banky i pobočky zahraničních bank mohou informovat o bankovním spojení, identifikačních údajích o majitelích účtů a také o záležitostech, které vypovídají o tom, jak bonitní a důvěryhodný je daný klient. Za tímto účelem banky mohou založit právnickou osobu, která není bankou a ve které budou mít tyto banky majetkový podíl. Zákon určuje, že údaje takto sdílené se musí chránit před zneužitím. Na základě uvedeného mohou být tyto informace použity rovněž pro registr, který vede ČNB. Tato získává údaje nejen od bank a poboček zahraničních bank, ale rovněž i od osob, o kterých tak stanoví zvláštní zákon. Poskytování informací tímto registrem není porušením bankovního tajemství. Rovněž nedochází k nedodržení povinnosti mlčenlivosti. Je nutno zmínit, že klient má právo na poskytnutí informací, které jsou o něm vedeny.

V České republice funguje Centrální registr úvěrů, který spravuje ČNB. Registr vede údaje o právnických osobách a o fyzických osobách podnikatelích. Registr je právnickou osobou s majetkovou účastí bank. Mohou do něj nahlížet banky a pobočky zahraničních bank, které jsou rovněž přispěvateli nejnovějších údajů o jejich klientech.⁷⁶

Při získávání informací o svých potenciálních klientech je bankám nápomocno i zájmové sdružení právnických osob SOLUS⁷⁷, který vede dva registry. První z nich

---

⁷⁴ KRÁL, M. *Řízení bankovních obchodů*. 3. upr. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2002. ISBN 80-7318-063-4. s. 131-133.

⁷⁵ Známými ratingovými společnostmi jsou např. Moody's nebo Standard & Poor's.

⁷⁶ PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1180-1. s. 288-290.

⁷⁷ SOLUS. Historie sdružení [online]. 2011. [cit. 2011-03-01]. Dostupný z WWW: <<https://www.solus.cz/historie-sdruzeni/>>.

spravuje informace o fyzických osobách (spotřebitelích), druhý pak o právnických osobách a o fyzických osobách podnikatelích.⁷⁸

Výhodu tohoto registru vidím především v různorodosti členů, kteří nejsou jen z oblasti bankovníctví. Členem tohoto registru jsou i poskytovatelé telefonních služeb nebo některé splátkové společnosti. Lze tak získat údaje z více oblastí života žadatele. Informace, že žadatel měl v minulosti problémy s platební morálkou při placení účtu za telefon, mohou mít pro banku, která se např. rozhoduje o poskytnutí mnohamilionového úvěru, velkou vypovídací hodnotu.

V České republice dále působí tzv. Nebankovní registr klientských informací (NRKI), jehož členy jsou především leasingové a splátkové společnosti. I tento registr má za účel sdílení informací o klientech mezi členy uskupení. Informace jsou poskytovány o fyzických i právnických osobách.⁷⁹

Zhodnocení finanční situace žadatele o úvěr je dle mého názoru složitý proces. Klient musí být připraven, že na pobočce banky, kde žádá o úvěr, může strávit delší čas. Banky zpravidla vyžadují, aby u nich měl žadatel otevřený účet, neboť z něj mohou získat další cenné informace, jako např. záznam příjmů a výdajů. Klient musí často doložit i potvrzení svých příjmů a jiné náležitosti, jak bylo uvedeno výše. Banka si rovněž hledá informace o klientovi v dostupných registrech. Zjišťuje se, jestli klient nemá nějaké pohledávky po lhůtě splatnosti nebo nemá problémy s platební morálkou. Myslím si, že registry v současné době poskytují o klientech dostatek informací nejen z bankovního, ale i nebankovního prostředí. Je však přinejmenším k zamyšlení, zda by nemělo dojít k alespoň částečnému sjednocení těchto registrů, neboť hledání informací o klientovi ve více databázích může dobu rozhodování, zda úvěr klientovi poskytnout či nikoliv, prodlužovat.

Zpravidla až po analýze finanční situace banka sdělí, jaká bude výše měsíční splátky a úrok z poskytnutých peněz. Úrok stanovuje banka většinou podle toho, jak je klient pro banku „atraktivní“, zda v něm vidí potenciál pro získání dalších produktů. Klient se musí připravit na to, že pokud měl dříve problémy s placením závazků, buď mu banka úvěr odmítne poskytnout, nebo bude žádat např. vyšší úrok.

---

⁷⁸SOLUS. Hlavní stránka [online]. 2011. [cit. 2011-03-01]. Dostupný z WWW: <<https://www.solus.cz/hlavni-stranka/>>.

⁷⁹ LEASING & LOAN CREDIT BUREAU. Nebankovní registr klientských informací [online]. 2011. [cit. 2011-03-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.llcb.cz/index.htm>>.

Stává se, že klient poskytne bance údaje o své osobě, aniž získá konkrétní informace o případném úvěru. Banky zpravidla na první schůzce s klientem říkají, v jakém pásmu se měsíční splátka a úrok pohybují, konkrétní výše je však obvykle stanovena až po posouzení rizikovosti obchodního případu. Zákonnodárce sice pamatuje na ochranu spotřebitele např. tím, že v zákoně č. 145/2010, o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, v aktuálním znění, sice určuje, jaké informace o úvěru musí klient před podpisem smlouvy o úvěru znát, avšak zákon už blíže neurčuje, kdy se má tyto informace klient dozvědět.

3.3 Druhy zajišťovacích institutů používaných v KB

Proces zajištění poskytnutého úvěru ze strany KB není ve všech případech jednotný. Záleží především na tom, o jakého klienta se jedná. V případě, že dlužník je dlouhodobý klient banky, může úvěr získat snáze. Pokud měl dlužník v minulosti problémy s řádným plněním svých závazků, může být vyžadováno větší zajištění, případně může být obchod zajištěn několika instrumenty. Důležitá je rovněž bankou poskytnutá částka. Ne všechny poskytované spotřebitelské úvěry jsou v KB poskytovány se zajištěním. U některých druhů úvěrů (především u nižších částek, např. Osobní úvěr nebo Modrá půjčka, v rámci nichž jsou poskytovány úvěry od 30 tis. Kč) lze úvěr do určité výše poskytnout bez zajištění. V tomto případě však musí být klient velmi dobře hodnocen, případně musí poskytnout doklad o příjmu nebo splnit jinou podmínku (např. být klientem Modré pyramidy stavební spořitelny, a.s.). Výše všech produktů poskytnutých klientovi bez zajištění (tedy např. i kreditní karta nebo jiný úvěr) musí být do maximální výše 250 tis. Kč. U některých produktů, jako je například Úvěr na notebook, je tento úvěr vždy poskytován bez zajištění (částka je velmi malá, jedná se cca o 25 tis. Kč). Naopak některé úvěry, které jsou poskytovány v řádech statisíců korun, jsou poskytovány se zajištěním vždy (např. Úvěr na nemovitost)

KB využívá pro zajištění poskytnutých úvěrů několik druhů zajišťovacích prostředků, kterými jsou:

- ručení,
- přijatá bankovní záruka,
- jistota (využívá se např. v kombinaci se zástavním právem nebo vinkulací pojistného plnění),

- zástavní právo k nemovitostem, k věci movité, k souboru věcí movitých, k pohledávce, k předmětu průmyslového vlastnictví, k obchodnímu podílu, k cenným papírům a zástavní právo k podniku nebo jiné věci hromadné,
- zajišťovací postoupení pohledávek,
- zajišťovací převod práva,
- pojištění Exportní garanční a pojišťovací společností.

Za určitých podmínek lze poskytnutý úvěr zajistit zástavním právem ke směnce, pojištěním úvěrového rizika nebo krycí blankosměnkou.

Samotný proces zajištění pohledávek banky se skládá z několika fází. Nejprve dojde k ověření, zda je zajišťovací prostředek přijatelný. Následně se vypracuje tzv. návrh, který vyústí v přípravu a uzavření smluvních dokumentů s klientem. Pokud dojde ke splnění podmínek pro vznik zajištění, jsou tyto zajišťovací instrumenty bankou dále evidovány. V případě, že dojde ke splnění k tomu nutných podmínek (např. je úvěr dlužníkem splacen), dochází k zániku zajištění, při kterém např. dochází k výmazu zástavního práva z katastru nemovitostí. Pokud není pohledávka dlužníkem splacena, dochází k realizaci zajištění, kterou má na starosti specializovaný útvar KB.

Nejvíce využívaným druhem zajištění je bezesporu zástavní právo k nemovitostem a ručení. KB u obou zajišťovacích institutů aplikuje několik zásad, pomocí nichž se snaží zvýšit dobytost případných pohledávek.

Ručení

U ručení je preferováno více ručitelů, kteří ručí za celé závazky dlužníka. Ručitelé jsou přitom hodnoceni podobně jako dlužník; ověřuje se schopnost ručitele splatit závazek za dlužníka.

Mimo fyzických a právnických osob se ručitelem může v omezeném rozsahu stát i obec. Obec může ručit jen vybraným fyzickým a právnickým osobám (např. bytovým fondům nebo těm, jejichž zřizovatelem je obec, kraj, případně stát). KB takovéto ručení přijímá pouze v případě, že jako ručitel je vedena přímo obec (a nikoliv jen obecní úřad). Dále musí být dokument o ručení podepsán starostou či primátorem (v případě podpisu zástupce starosty nebo náměstka primátora je zdokumentováno, proč nebyl přítomen jeho nadřízený). Pro akceptaci tohoto ručení ze strany KB je rovněž nezbytné, aby toto

potvrdilo zastupitelstvo dané obce a to souhlasem nadpoloviční většiny členů daného zastupitelstva (kopie tohoto usnesení musí být úředně ověřena).

Zástavní právo

Rovněž využití zástavního práva má řadu omezení. Nelze např. zastavit majetek státu. Jako zástavu nelze zpravidla použít nemovitost mimo území České republiky nebo nemovitost, u které je ve výpisu z katastru nemovitostí tzv. plomba.

V případě, že je zástavou nemovitost, je zpravidla vyžadováno, aby zástavce byl majitelem zastavované nemovitosti (v případě více majitelů dané nemovitosti se obvykle vyžaduje, aby se stali zástavcem všichni tito majitelé). Velká pozornost je také věnována případné existenci věcných břemen, které mohou cenu nemovitosti snižovat, případně ji činit neprodejnou. V případě, že zástavce a dlužník není jedna a tatáž osoba, upřednostňuje se zástavce z řad klientů banky (tato svého klienta zná lépe).

Není vyloučeno, aby byla zástavním právem ve prospěch KB zatížena i stavba, na které už vážne tento druh zatížení ve prospěch někoho jiného. Toto je možné jen v případě reálného předpokladu, že dřívější zajištění v nejbližší době zanikne (KB např. refinancuje hypoteční úvěr klienta u jiného bankovního ústavu). Tato situace rovněž může nastat u dostatečně kvalitní zastavené nemovitosti, jejímž případným prodejem by byli uspokojeni oba zástavní věřitelé v plné výši.

KB rovněž vyžaduje pojištění zastavené nemovitosti proti riziku škody po celou dobu trvání zástavního práva. Pojistné plnění musí být dále vinkulováno ve prospěch banky.

I zástavní právo má své nedostatky. Jako největší problém zástavního práva vidím cenu zastavené věci. Předmět zástavy má tuto cenu často proměnlivou. V případě movité věci (např. osobního automobilu) může dojít k rychlému opotřebení, což má za následek snižování jeho ceny. Toto zmenšování ceny se může projevit i u zastavovaných nemovitostí. Pokud dojde k propadu cen na trhu nemovitostí, nemusí bance tato nemovitost dostatečně zajistit poskytnutý úvěr. Paradoxně samy banky mohou způsobit pokles cen nemovitostí v případě, že budou důsledně trvat na uhrazovací funkci zástavního práva. Může dojít k tomu, že se na trhu s nemovitostmi objeví větší počet nemovitostí nabízených bankami, které nemovitosti vlastní vlivem uplatnění zástavního práva a pokrývají jimi pohledávku dlužníka. Jejich větší nabídka pak může přesáhnout poptávku po tomto artiklu. Cena všech nemovitostí na trhu pak zpravidla poklesne.

L. Capaldo⁸⁰ uvádí, že problémem může být i samotné nakládání s nemovitostmi ze strany bank, protože správa nemovitostí nebývá hlavním předmětem jejich činnosti. Dále upozorňuje, že banky mnohdy nerozlišovaly mezi aktuální tržní cenou zastavené nemovitosti a hodnotou budovy pro investora.⁸¹

KB se tomuto snaží vyvarovat. Oceňování nemovitostí pro účely zřízení zástavního práva probíhá prostřednictvím interních odhadců KB (jedná se o zaměstnance banky) nebo externím odhadcem. V tomto případě je odhadce vázán uzavřenou mandátní smlouvou. Nemovitost je oceněna v obvyklé ceně, což je cena, které by bylo dosaženo při prodeji stejné nebo obdobné nemovitosti v daném místě a čase. Tato cena se stanovuje především s ohledem na právní stav nemovitosti, existenci věcných břemen a jiných omezení, její stav a umístění. Do ceny se nesmí promítnout subjektivní hodnocení ceny nemovitosti dlužníkem či třetí osobou.

Bankovní záruka

Přijetí bankovní záruky vyžaduje součinnost několika oddělení KB. Bankovní záruku může společnost přijmout od tuzemské či zahraniční banky, případně od jiné finanční instituce, která je oprávněna bankovní záruku vydávat. Příslušné obchodní místo, které takovouto záruku přijme, musí věnovat velký zřetel ověření, zda jsou podpisy na ní uvedené platné. Zejména u cizojazyčných záruk se musí zkontrolovat, zda obsahují všechny náležitosti (např. uvedení konkrétní peněžitě částky, uspokojení věřitele, tedy KB, na první výzvu a bez námitek). Nezbytné je rovněž posouzení, zda tato záruka dostatečně splní zajišťovací funkci v případě, že se řídí jiným než českým právem.

Zajišťovací převod práva

Tento zajišťovací institut je využíván především k zajištění již existujících pohledávek. Předmětem zajišťovacího převodu práva mohou být pouze samostatné věci movité, které jsou označené. Dlužník banky musí být vždy vlastníkem dané věci. Pokud je movitá věc umístěna v budově (např. stroj, který nelze přemístit), je obvykle vyžadováno rovněž zřízení zástavního práva ve prospěch KB. I zde je vyžadováno pojištění dané věci, případné pojistné plnění musí být vinkulováno ve prospěch banky.

---

⁸⁰ Luciano Capaldo řídí evropskou část světové organizace RICS (Royal Institution of Chartered Surveyors), která sdružuje odborníky z oblastí nemovitostí.

⁸¹ NOVOTNÁ, D. Luciano Capaldo: Banky si teď nevědí rady, mají nemovitosti, a neumějí je spravovat. Mladá fronta E15, roč. 2011, č. 809. s. 14-15. ISSN 1803-4543.

Myslím si, že by se mělo preferovat spíše zástavní právo k věci movité, které se uvádí do Rejstříku zástav. Při případné realizaci může zástavní právo poskytovat pro věřitele větší jistotu.

Další způsoby zajištění

KB umožňuje i další způsoby zajištění závazků. Jak bylo uvedeno výše, může dlužník mimo jiné složit jistotu (např. poskytnutí plnění ze zastavených či postoupených pohledávek, nebo složením ceny zástavy na účtu, který je veden u KB) nebo postoupením pohledávek. KB se stává věřitelem postoupených pohledávek, proto je nutné každou takovou pohledávku předem konzultovat s právním oddělením banky. Pohledávky musí být zpravidla v tuzemsku a v české měně, rovněž musí být přímo vymahatelné, nezatížené právy třetích osob atd.

Pojistné plnění pojištění musí být vinkulováno ve prospěch banky. Takto může být pojištěna osoba samotného dlužníka (životní pojištění), předmět zajištění (např. nemovitost) nebo objekt úvěru v případě, že není stejný s předmětem zástavy.

KB neakceptuje zajištění prostřednictvím drahých kamenů. Myslím si, že zajištění prostřednictvím určitých komodit je možné a jejich uplatňování v bankovní praxi by stálo za zvážení. Např. cena zlata má v posledních letech i přes hypoteční krizi stále stoupající tendenci. V březnu 2001 činila cena zlata cca 260 amerických dolarů za Trojskou unci (=31,103 g⁸²), v březnu 2009 se cena pohybovala kolem 1 000 amerických dolarů, v březnu 2011 kolem 1 400 amerických dolarů.⁸³

Tato kapitola analyzovala využití zajišťovacích institutů v zajišťovací praxi KB. Byly popsány instrumenty, kterými banka nejčastěji zajišťuje své pohledávky. V této části diplomové práce byla také popsána právní úprava poskytování úvěrů a dále byly uvedeny způsoby, kterými věřitelé zjišťují informace o svých klientech z důvodu snížení rizikovitosti poskytovaných úvěrů.

V následující kapitole bude analyzován výzkum o zajišťovacích prostředcích, který byl proveden mezi spotřebiteli.

---

⁸²PROFIHOTOVOST S.R.O. Výkup zlata [online]. 2011. [cit. 2011-03-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.vykup-zlata-praha.cz/>>.

⁸³ INVESTIČNÍ ZLATO. Historické ceny zlata v USD/Oz [online]. 2011. [cit. 2011-03-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.investicni-zlato.eu/historicke-ceny-zlata>>.

4 Analýza povědomí spotřebitelů o zajišťovacích prostředcích

V předchozí kapitole jsme se zabývali, jak jsou zajišťovací prostředky využívány v praxi konkrétní bankovní společností. Tato kapitola na předchozí navazuje výzkumem prováděným mezi spotřebiteli. Tito byli dotazováni na zajišťovací instrumenty. Rovněž bylo zkoumáno chování spotřebitelů. Výzkum byl členěn do tří částí, kapitola je členěna stejným způsobem. Je zde popsána přípravná a realizační fáze, na závěr jsou výsledky dotazníku analyzovány.

4.1 Přípravná fáze

Tato fáze se skládá z definování problému a cíle, stanovení typů použitých údajů, metody a nástroje sběru dat. Rovněž je zde uvedena technika výběru respondentů a pilotáž.⁸⁴

Definování problému

V současné době jsou zajišťovací prostředky upraveny v obchodním a občanském zákoníku, některé v dalších zákonech (např. směnka v zákoně směnečném a šekovém). Některé zajišťovací instituty mají odlišnou úpravu podle toho, který zákoník je upravuje. Příkladem může být ručení nebo uznání závazku a uznání dluhu. Kromě tradičních instrumentů (zástavní právo, ručení, bankovní záruka, smluvní pokuta, uznání závazku apod.), dále existují i nespécifické instrumenty, které slouží primárně k jinému účelu, v praxi však bývají k zajištění závazků používány. Jako příklad lze uvést zálohu, smlouvu o otevření dokumentárního akreditivu či faktoring nebo forfaiting. V praxi může proto docházet k situaci, kdy smluvní strana může mít pochybnosti, který zajišťovací prostředek se pro daný obchod hodí nejlépe.

Definování cíle

Cílem této diplomové práce je porovnat jednotlivé druhy zajišťovacích prostředků, zhodnotit, zda tyto jednotlivé způsoby zajištění splňují svůj účel v praxi a posoudit, který zajišťovací instrument lze považovat za „nejlepší“ z pozice věřitele. Na základě dotazníku zjišťují, jaké mají spotřebitelé povědomí o jednotlivých druzích zajišťovacích prostředků, zda znají úpravu těchto instrumentů. Rovněž mě zajímá, zda se respondenti setkali

---

⁸⁴ KOZEL, R. *Moderní marketingový výzkum*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 80-247-0966-X. s. 69-84.

s pojmem finanční kolaterál a který zajišťovací institut pokládají za „nejvhodnější“ pro věřitele. Dále zjišťují, zda jsou respondenti ochotni stát se ručitelem, na koho by se nejdříve obrátili se žádostí o úvěr nebo zda obezřetně sjednávají pojištění úvěru pro případ, že by jej nebyli schopni splácet.

Typy údajů

Ke zjištění potřebných údajů byla použita primární data, která byla získána pomocí písemného dotazování formou dotazníku.

Metoda sběru dat

Výzkum proběhl formou písemného dotazování (distribuce vytištěných formulářů, vyplňování online dotazníků na internetu). V KB byla použita metoda vhodného úsudku.

Nástroj sběru dat

Nástrojem sběru dat byl dotazník, jenž je uveden v příloze A. Tento dotazník má dvě strany a obsahuje 16 otázek.

Technika výběru vzorku respondentů

Dotazování probíhalo ve městě Ostrava a dále v okolních městech a obcích (Havířov, Šenov, Václavovice). Velikost výběrového souboru je 108 respondentů.

Pilotáž

Na konci měsíce února bylo rozdáno 10 dotazníků, pomocí nichž se zjišťovala srozumitelnost jednotlivých otázek. Na základě pilotáže pak byly některé otázky pozměněny.

4.2 Realizační fáze

Dotazování probíhalo v měsíci březnu 2011. Bylo rozdáno 60 papírových formulářů, z toho polovina z nich byla distribuována zaměstnancům KB. Návratnost formulářů byla vysoká, činila 51 formulářů (z toho z KB se vrátilo 27 dotazníků). Dva dotazníky byly chybně vyplněny, a proto nebyly zpracovány. Dále byli lidé vyzváni k vyplnění dotazníku na internetové adrese <http://bit.ly/hKUcRh>. Tímto způsobem bylo získáno 59 dotazníků. Celkem bylo zpracováno a analyzováno 108 dotazníků.

Při dotazování nevznikly problémy, některým respondentům se však otázky zdály spíše těžší, proto jim vyplnění dotazníku v některých případech zabralo více času.

Dotazování probíhalo na pobočkách KB na ulici Hornopolní a Nádražní v Ostravě a v ostravské stavební firmě Staspo, spol. s r.o. Dále byli osloveni kamarádi a přátelé z blízkého okolí.

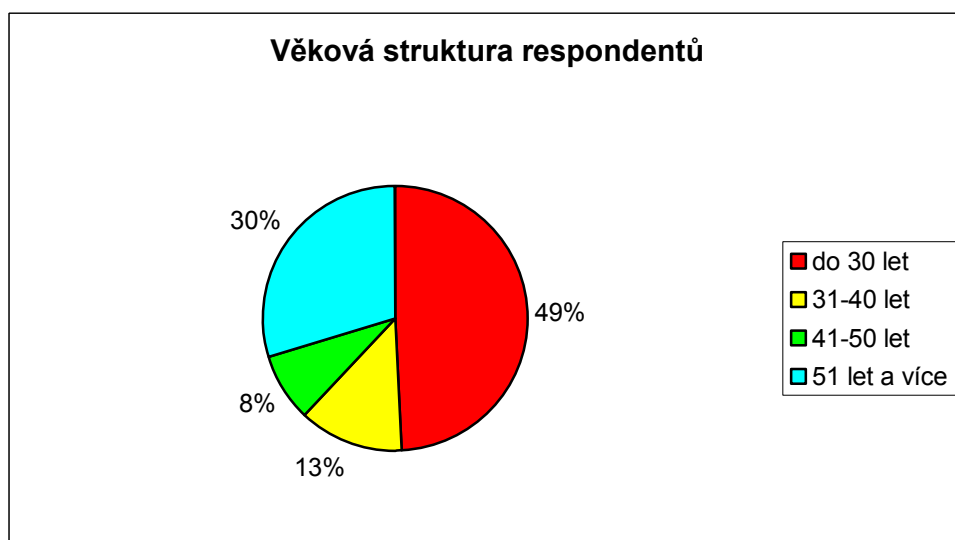
Zjištěné údaje byly zpracovány v MS Excel prostřednictvím datové matice. Údaje byly dále převedeny do tabulek na samostatných listech, pomocí kterých byly vytvořeny grafy, z nichž byly vyvozeny výsledky.

4.3 Analýza výsledků

V této podkapitole budou analyzovány výsledky dotazníkového šetření. Jak již bylo uvedeno výše, celkem bylo do výzkumu zahrnuto 108 dotazníků, které byly odevzdány v papírové podobě nebo vyplněny na internetové stránce k tomu určené.

Analyzované dotazníky byly z větší části vyplněny ženami. Ženy vyplnily 69,4 % dotazníků, muži 30,6 % dotazníků.⁸⁵ Jak uvádí následující graf, nejvíce respondentů bylo do 30 let (49 %), následovali respondenti ve věku 51 a více let (30 %). Podíl ostatních věkových skupin (tedy třicátníků a čtyřicátníků) byl nižší.

Graf 3.1 Věková struktura respondentů

Zdroj: Vlastní zpracování.

⁸⁵ Příslušný graf je uveden v příloze B, spolu s ostatními grafy, které nebyly použity v této části práce a jejichž výsledek byl na tomto místě pouze slovně uveden.

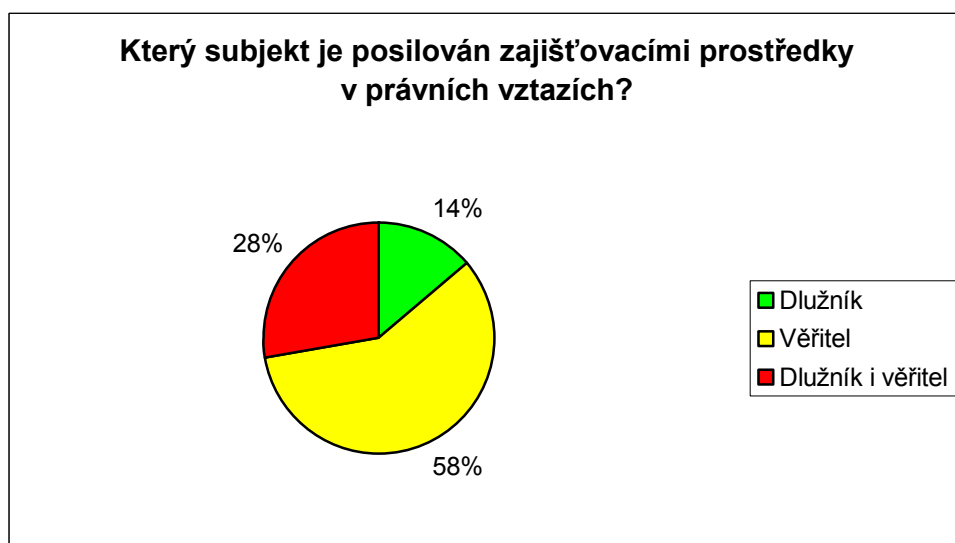
Nejvíce odpovídali lidé s vysokoškolským vzděláním (49 % respondentů) a lidé se středoškolským vzděláním s maturitní zkouškou (40 % respondentů). 6 % dotázaných uvedlo, že má vyšší odborné vzdělání, 3 % respondentů byli středoškolsky vzdělaní lidé s výučním listem a 2 % respondentů byli lidé se základním vzděláním.

Dotazník zahrnoval tři okruhy otázek. První otázky byly o vybraných druzích závazků. Cílem bylo zjistit, jaké povědomí o těchto instrumentech spotřebitelé mají. Následovaly otázky zaměřené na chování spotřebitelů při získávání dodatečných peněz. V závěru dotazníku byly otázky zaměřené na pohlaví, věk a vzdělání dotazovaných.

V první otázce respondenti odpovídali, který subjekt je v právním vztahu posilován pomocí zajišťovacích prostředků. Tyto instrumenty slouží věřiteli k větší jistotě, že dlužník dostojí svým závazkům. V případě nutnosti se s jejich pomocí může věřitel uspokojit (např. prodejem nemovitosti zatížené zástavním právem ve věřitelův prospěch).

I když bylo v úvodu dotazníku uvedeno, že tyto instrumenty slouží k lepší vymahatelnosti pohledávky (např. nesplaceného úvěru), správně odpovědělo pouze 58 % dotázaných. 14 % respondentů uvedlo, že zajišťovací instrumenty posilují postavení dlužníka a 28 % dotázaných si myslí, že je posilováno postavení obou smluvních stran, tedy dlužníka i věřitele, jak dokládá následující graf. Už první analyzovaná odpověď dává tušit, že povědomí o zajišťovacích prostředcích nemusí být mezi spotřebitele dostatečné.

Graf 3.2 Podíly odpovědí na otázku č. 1

Zdroj: Vlastní zpracování.

Další dvě otázky se týkaly uznání dluhu spotřebitelem. Respondenti byli dotazováni, zda může spotřebitel uznat svůj dluh tím, že bude hradit úroky z jistiny. V následující otázce byli dotazováni, zda může spotřebitel uznat svůj dluh i jiným způsobem než písemně (např. mlčky nebo ústně). Odpověď na obě tyto otázky je záporná. Spotřebitel uznává svůj dluh pouze písemně, jiná možnost není.⁸⁶

Z následujícího grafu je vidět, že spotřebitelé tuto problematiku neznají. Celých 75 % uvedlo, že lze uznat dluh i úhradou úroků z jistiny. Při rozčlenění na zaměstnance KB a ostatní respondenty jsou výsledky podobné. Zaměstnanci banky odpovídali „ano“ v 78 % případech, ostatní odpovídali v 74 % případů.

Graf 3.3 Podíly odpovědí na otázku č.2

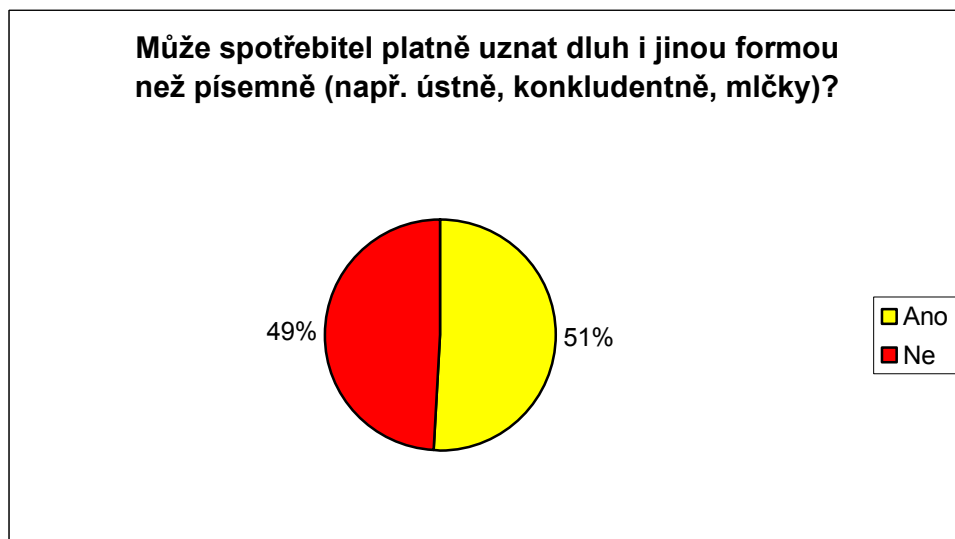

Zdroj: Vlastní zpracování.

Jak je uvedeno v grafu 3.4, rovněž odpověď na otázku, zda je možné uznání dluhu i jiným způsobem než v písemné formě, byla v téměř polovině odpovědí špatná. Právní úprava uznání dluhu zřejmě není mezi spotřebiteli příliš známá; respondenti se s velkou pravděpodobností s tímto zajišťovacím prostředkem příliš nesetkávají.

⁸⁶ Uznání dluhu se v tomto případě liší od uznání závazku, které se řídí obchodním zákoníkem. Uznání závazku prostřednictvím placení úroků z jistiny možné je. Rozdíl mezi těmito druhy zajištění byl již popsán v druhé kapitole.

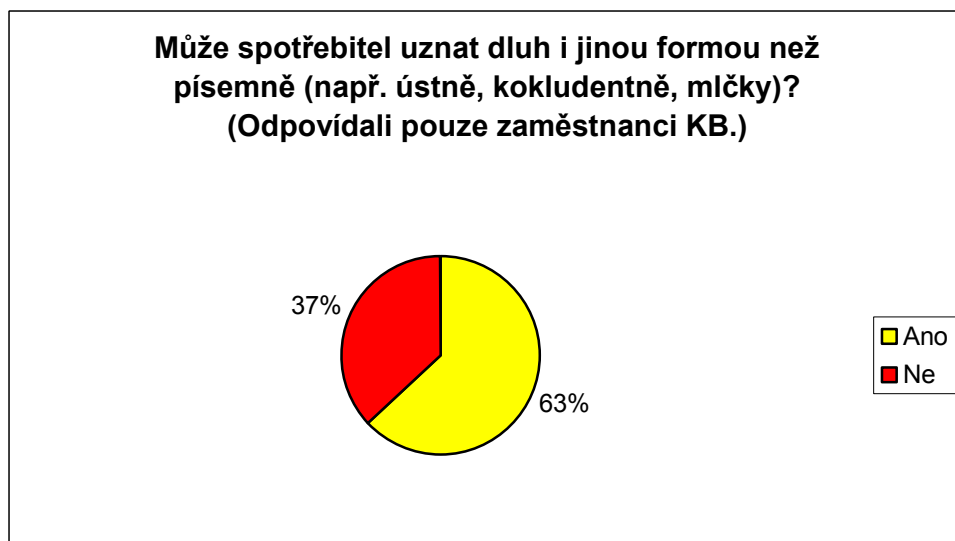
Graf 3.4 Podíly odpovědí na otázku č.3

Zdroj: Vlastní zpracování.

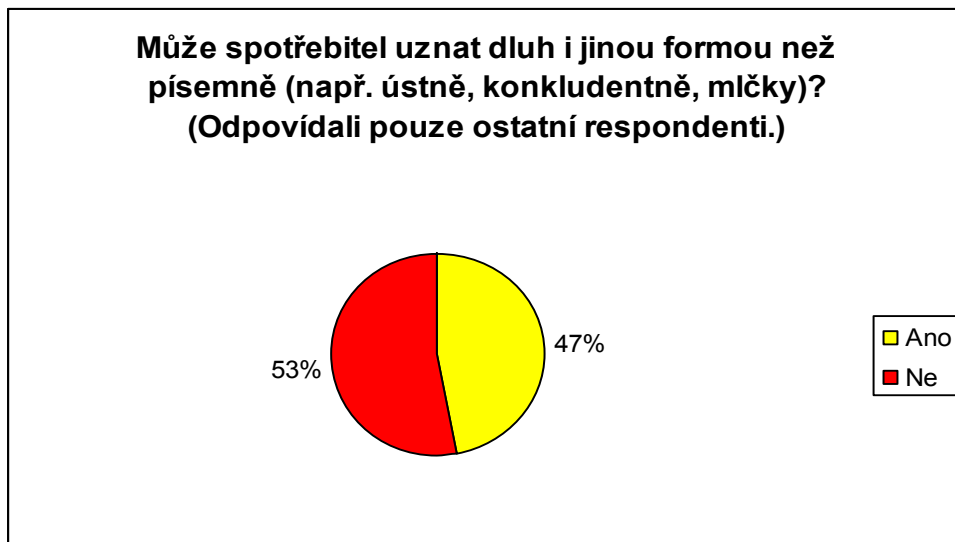
Tato otázka byla také dále rozčleněna na odpovědi zaměstnanců KB a ostatních respondentů. Z toho členění vyšlo překvapivé zjištění, že zaměstnanci KB na tuto otázku dokonce z 63 % odpověděli špatně, jak je uvedeno níže. Po vyčlenění odpovědí zaměstnanců je patrné, že procento správných odpovědí u ostatních respondentů se nepatrně zvýšilo na 53 %, jak je taktéž uvedeno níže.

Graf 3.5 Podíly odpovědí na otázku č.3 (pouze zaměstnanci KB)

Zdroj: Vlastní zpracování.

Graf 3.6 Podíly odpovědí na otázku č.3 (pouze ostatní respondenti)

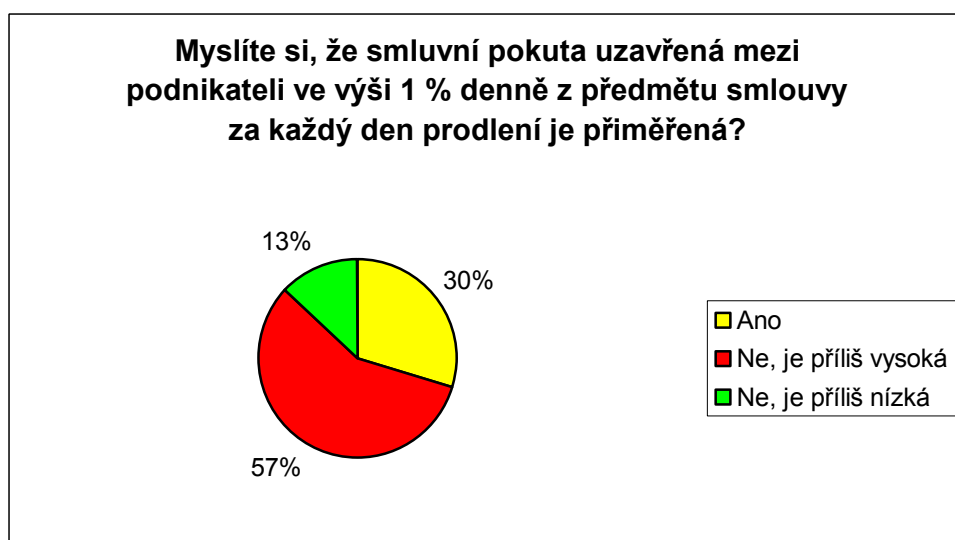

Zdroj: Vlastní zpracování.

Zaměstnanci KB měli podíl špatných odpovědí u obou otázek větší zřejmě z toho důvodu, že z praxe více pracují s uznáním závazku podle obchodního zákoníku.

Ve čtvrté otázce se měl respondent zamyslet, zda je smluvní pokuta, která je uzavřena mezi podnikateli a je stanovena ve výši 1 % denně z předmětu dlužné částky, přiměřená.

Graf 3.7 Podíly odpovědí na otázku č.4

Zdroj: Vlastní zpracování.

Odpověď není v tomto případě jednoznačná, vždy záleží na posouzení konkrétního případu. Již dříve v této práci byl popsán jeden z rozsudků Nejvyššího soudu⁸⁷, ve kterém bylo stanoveno, že smluvní pokuta ve výši 0,5 % denně z předmětu dlužné částky není v rozporu s dobrými mravy a je proto platná. Obecně však lze říci, že smluvní pokutu stanovenou ve výši 1 % denně lze považovat za vysokou.

Z grafu 3.7 je patrné, že 57 % respondentů se zdá pokuta příliš vysoká, 13 % ji označuje za přiměřenou a 30 % by ji dokonce ještě zvýšilo.

Pátá otázka byla určena finančnímu zajištění. Respondenti odpovídali, zda se někdy setkali s pojmem finanční kolaterál. Finanční zajištění bylo včleněno do obchodního zákoníku poměrně nedávno implementací směrnice EU⁸⁸ a byl zde předpoklad, že respondenti tento pojem neznají.

Ze všech respondentů se s tímto pojmem setkalo 23 % dotázaných. Zaměstnanci KB se s tímto pojmem setkávají častěji; kladně jich odpovědělo 59 % respondentů. Při analýze ostatních respondentů (tedy bez zaměstnanců KB), bylo zjištěno, že tento pojem není příliš rozšířen. S finančním kolaterálem se setkalo pouze 11 % dotázaných, což je velmi málo. V této otázce došlo k potvrzení předpokladu, že finančního kolaterál není mezi spotřebiteli rozšířen. Důvodem neznalosti pojmu může být skutečnost, že právní úprava finančního zajištění je poměrně nová, z tohoto důvodu nemusí být v praxi finanční zajištění používáno.

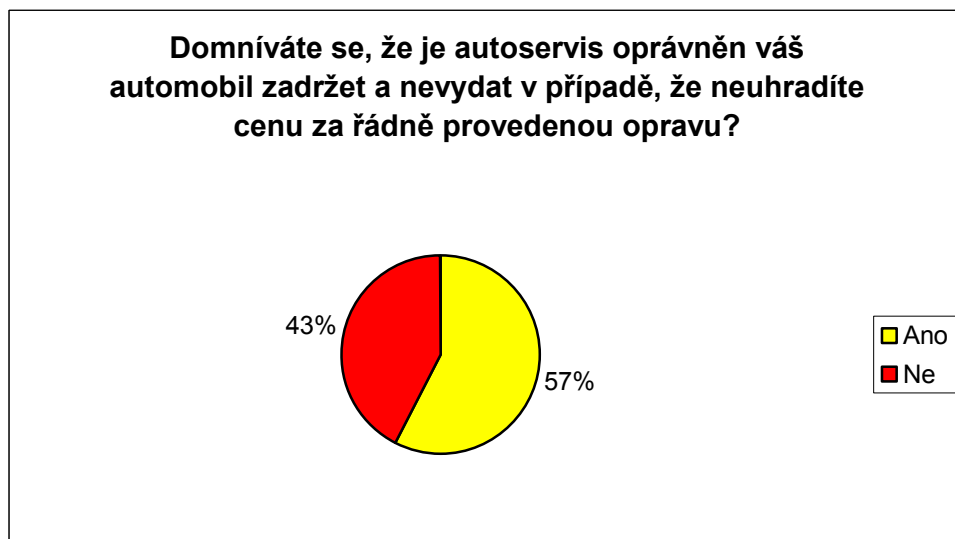
V dalších otázkách byli respondenti dotazováni na uplatnění zajišťovacích prostředků v praxi. Šestá otázka se týkala zadržovacího práva. Respondenti v ní odpovídali, zda si myslí, že je autoservis oprávněn zadržet automobil respondenta a nevydat jej v případě, že respondent neuhradí cenu za řádně provedenou opravu. Autoservis je oprávněn toto učinit. V případě použití zadržovacího práva nesmí k zadržení věci dojít neprávem, např. lstí, o což by se v tomto případě nejednalo. Správně odpovědělo pouze 57 % dotázaných, jak je uvedeno v následujícím grafu. Dotazovaní se zřejmě s uplatněním zadržovacího práva v praxi příliš nesetkávají.

---

⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 4784/2008, ze dne 24. 2. 2009.

⁸⁸ Od 1. 1. 2011 je finanční zajištění upraveno v zákoně o finančním zajištění, jak bylo již dříve uvedeno.

Graf 3.8 Podíly odpovědí na otázku č. 6

Zdroj: Vlastní zpracování.

Další otázkou bylo, zda je možné navýšení zástavy v případě, že dojde po vzniku zástavního práva k poklesu ceny zástavy (např. v případě, že je zástavou dům a jeho hodnota v době trvání zástavního práva poklesla). Navýšení zástavy zákon umožňuje; banka tedy může dlužníka k tomuto vyzvat (např. aby zajistil pohledávku další nemovitostí). Správně odpovědělo pouze 39 % dotázaných. Tento výsledek se jeví jako překvapivý, protože zástavní právo bývá velmi často využíváno (především u hypotečních úvěrů bývá zpravidla vždy sjednáno). Je možné, že věřitelé dlužníky na tuto skutečnost dostatečně neupozorňují.

Jako zajišťovací prostředek lze chápat i zálohu, tedy platbu předem. Proto byli v osmé otázce respondenti dotazováni, zda nějaký právní předpis upravuje maximální výši této zálohy. Ti, kteří odpověděli, že tomu tak je, byli vyzváni k tomu, aby tuto maximální výši uvedli.

Výše zálohy není upravena žádným právním předpisem. Zde správně odpovědělo 90 % dotázaných. Pouze 11 respondentů odpovědělo, že zákon toto určuje. Z těchto 11 respondentů však 7 dotázaných nevědělo přesnou částku, jeden respondent uvedl jako zákonnou hranici 50 % z celkové výše, jeden 60 % a dva respondenti uvedli, že maximální výše zálohy činí ze zákona 10 %.

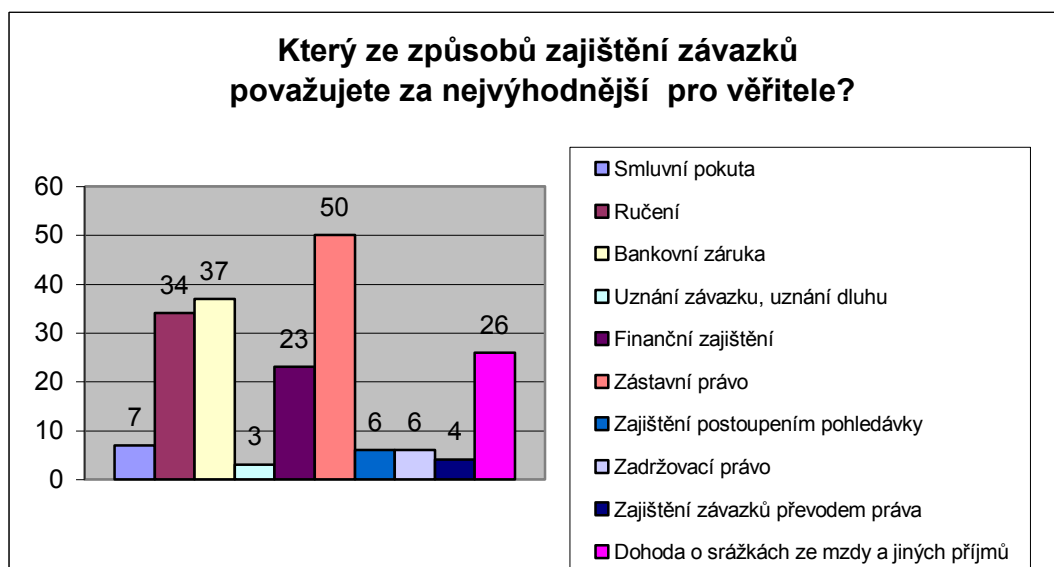
V deváté otázce byli respondenti dotazováni, zda musí u bankovní záruky vždy vystupovat jako jedna ze smluvních stran banky. Bankovní záruka je zvláštní druh ručení, při kterém je ručitelem banka, a proto je tato vždy jednou ze smluvních stran.

Naprostá většina zaměstnanců KB měla tuto odpověď správně, pouze jeden respondent uvedl odpověď chybnou. Z ostatních respondentů (mimo zaměstnance banky) jich správně odpovědělo 80 %. V případě analýzy odpovědí všech 108 respondentů je podíl správných odpovědí také poměrně vysoký, činí 84 %. Tato otázka zřejmě nečila respondentům větší problémy.

Respondenti byli rovněž vyzváni, aby uvedli, které z vyjmenovaných deseti druhů zajištění považují za nejvýhodnější pro věřitele. V této otázce mohli vybrat maximálně 2 zajišťovací prostředky z nabízených možností.

Nelze jednoznačně říci, který instrument je nejlepší, a proto záleželo na subjektivním uvážení každého respondenta. Z analyzovaných výsledků bylo zjištěno, že jako nejvýhodnější se respondentům jeví zástavní právo (vybralo jej 50 respondentů), následované bankovní zárukou (37 respondentů) a ručením (34 respondentů). Často byla rovněž označována dohoda o srážkách ze mzdy a jiných příjmů (26 respondentů) a finanční zajištění (23 respondentů). Pořadí dalších zajišťovacích instrumentů lze vidět v následujícím grafu.

Graf 3.9 Podíly odpovědí na otázku č.10

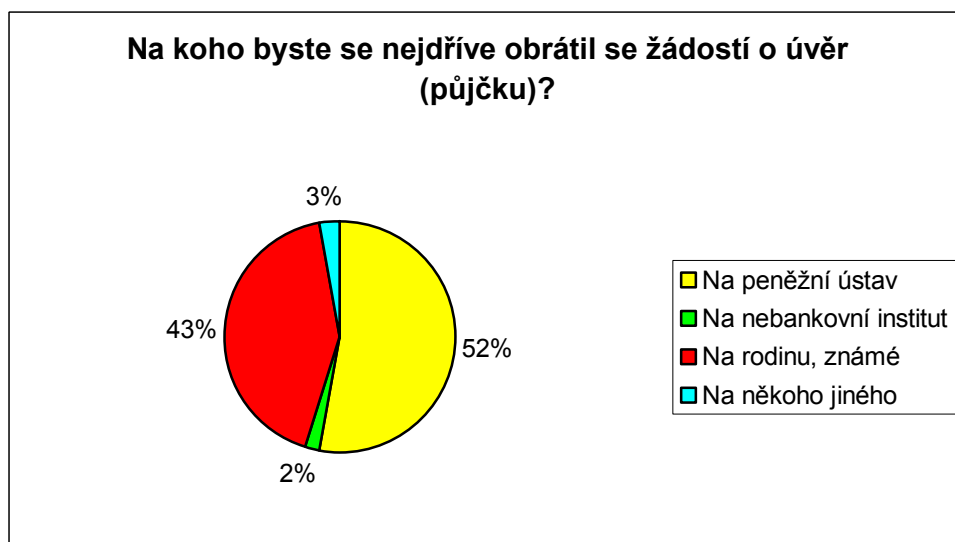

Zdroj: Vlastní zpracování.

Další tři otázky dotazníku nezkoumaly povědomí o jednotlivých závazcích, ale analyzovaly chování spotřebitele. V jedenácté otázce respondenti odpovídali, na koho by se nejdříve obrátili s žádostí o půjčku.

Graf 3.10 Podíly odpovědí na otázku č.11

Zdroj: Vlastní zpracování.

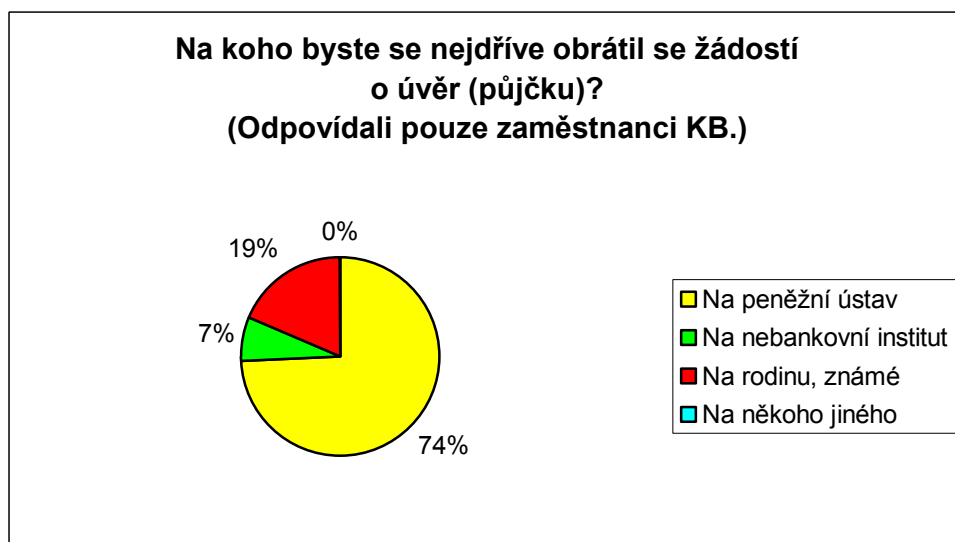
Graf 3.10 dokládá, že dotazovaní by nejčastěji oslovili peněžní ústav (52 % respondentů), případně někoho z rodiny nebo ze známých (43 % odpovědí). Na nebankovní institut (např. splátkové společnosti) by se obrátili pouze 2 % dotázaných. Poslední možností byla volba někoho jiného. Jedním respondentem bylo uvedeno, že by se obrátil na zaměstnavatele, a ve dvou případech by si respondenti nikdy půjčovat nechtěli.

Rovněž byly analyzovány odpovědi pouze zaměstnanců KB. Tito by se na peněžní ústav obrátili v 74 % případů. Na rodinu by se obrátilo 19 % respondentů a na nebankovní institut 7 % dotázaných. Při analýze odpovědí zbylých respondentů, bylo zjištěno, že na peněžní ústav by se obrátilo 46 % respondentů. Polovina respondentů by nejdříve oslovila s žádostí o půjčku rodinu nebo známé. Grafické srovnání odpovědí obou skupin dotazovaných je uvedeno v následujících dvou grafech.

Pokud srovnáme odpovědi zaměstnanců KB a odpovědi ostatních respondentů, je vidět, že zaměstnanci KB by se ve větší míře obraceli se žádostí na bankovní institut. Podle mého názoru je tento jev dán tím, že v daném prostředí pracují, běžně se s půjčkami setkávají. Je možné, že žádat o půjčku je pro ně běžné nebo snadné. Polovina ostatních respondentů by se však nejdříve snažila získat peníze od rodiny či známých a je v tomto

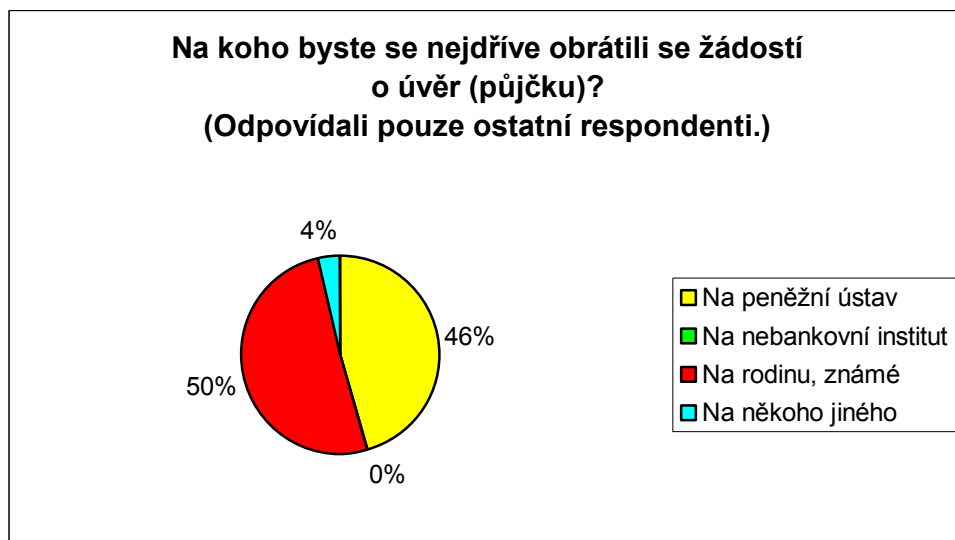
směru konzervativní. Zde můžeme jen polemizovat, co je od žádosti u banky odrazuje. Může to být náročnost vyřízení žádosti, předražení případného úvěru či půjčky nebo mohou mít respondenti nedůvěru v bankovní ústavy.

Graf 3.11 Podíly odpovědí na otázku č.11 (pouze zaměstnanci KB)

Zdroj: Vlastní zpracování.

Graf 3.12 Podíly odpovědí na otázku č.11 (ostatní respondenti)

Zdroj: Vlastní zpracování.

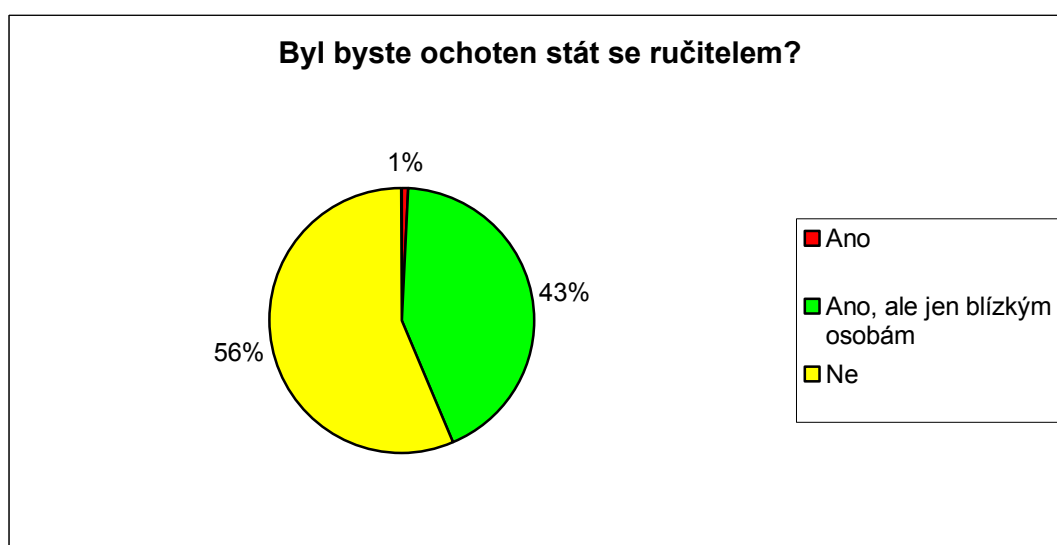
Dle mého názoru je v případě oslovení rodinných příslušníků nebo známých se žádostí o půjčku třeba věnovat zřetel písemnému sepsání smlouvy o půjčce, aby nedošlo k případu, že dlužník nebude chtít svůj závazek uhradit. V tomto případě by bylo dokazování existence závazku velmi problematické.

Další otázka se týkala případné neschopnosti splácet úvěr, proti které je možnost se pojistit. Respondenti byli dotázáni, zda by využili této možnosti v případě, že by banku žádali o úvěr vyšší než 500 000 Kč. Většina dotázaných (91 %) by této možnosti využila. Je patrné, že spotřebitelé jsou obezřetnější, a snaží se vyhnout možnosti, že by nebyli schopni splátky úvěru hradit.

Na závěr měli respondenti odpovědět, zda by byli ochotni stát se ručitelem. Na výběr byly tři možnosti, protože bylo zohledněno, že by se někteří respondenti mohli chtít stát ručiteli pouze blízkým osobám. Ze všech odpovědí by se pouze 1 % dotázaných stalo ručitelem bez výhrad. Nejvíce respondentů se nechce stát ručitelem vůbec, tuto možnost uvedlo 56 % dotázaných. Zbýlých 43 % by se stalo ručitelem pouze blízkým osobám.

Z odpovědí je zřejmé, že lidé jsou v oblasti ručení prozíravější, protože více než polovina respondentů by se ručitelem stát vůbec nechtěla. Je možné, že jsou více informováni o případech, ve kterých ručitelé byli skutečně nuceni zaplatit dluhy po dlužnících, což mohlo ručitelům působit nemalé problémy.

Graf 3.13 Podíly odpovědí na otázku č.13

Zdroj: Vlastní zpracování.

V této kapitole byly analyzovány výsledky průzkumu, který probíhal pomocí dotazníků, které byly distribuovány mezi spotřebiteli. Výsledky ukazují, že problematika zajišťovacích prostředků je mezi spotřebiteli ne vždy dobře známa, mnohé odpovědi respondentů byly chybné. Spotřebitelé se zřejmě se zajišťovacími prostředky příliš nesebkávají, čemuž nasvědčují i reakce některých respondentů po vyplnění dotazníku. Někteří otevřeně přiznali, že o mnohých zajišťovacích prostředcích slyšeli jen velmi málo.

Neznalost zajišťovacích instrumentů však může působit problémy, např. v případě, že dlužník bude vyzván k poskytnutí dalšího zajištění v případě, že původní cena zástavy poklesne, a dlužník si bude myslet, že jej věřitel k tomuto vyzvat nemůže.

5 Závěr

Problematika zajišťovacích prostředků je v soukromém právu upravena především v obchodním a občanském zákoníku. Zajišťovací prostředky byly v práci popsány v členění podle zmíněných dvou zákonů a byly doplněny soudní judikaturou. Tyto rozsudky pomáhají stanovovat právní význam jednotlivých zajišťovacích instrumentů v praxi.

Analýzou jednotlivých zajišťovacích prostředků jsem dospěla k závěru, že každý z mnou rozebíraných zajišťovacích prostředků sice zlepšuje právní postavení věřitele, avšak různou měrou a silou. Výhoda smluvní pokuty je určitě v tom, že nutí dlužníka k plnění, jelikož porušením smluvní povinnosti dochází na straně dlužníka k navýšení závazku. Naopak nevýhodou smluvní pokuty je, že pokud dlužník nemá peníze, dochází pouze k navýšení pohledávky věřitele bez jeho uspokojení. Předností ručení je, že vytváří druhý potencionální zdroj k uspokojení věřitelovy pohledávky. Je však třeba mít na paměti, že je-li ručitel insolventní, nedojde k vymožení pohledávky.

Dále jsem se ve své práci zabývala rozbořem specifického druhu ručení, kterým je tzv. bankovní záruka. Z mého pohledu je bankovní záruka nejkvalitnějším zajišťovacím prostředkem, neboť s ohledem na spolehlivost fungování bank a jejich ziskovost v posledních deseti letech nelze usuzovat, že by pohledávky věřitele byly z důvodu nestability banky jakožto ručitele neuspokojeny. Úpravu bankovní záruky v obchodním zákoníku považuji za dostačující, o čemž svědčí i to, že k tomuto institutu existuje velmi málo judikátů vyšších soudů.

Uznání závazku, respektive uznání dluhu má pro věřitele význam zejména v tom, že tímto uznáním dojde k tomu, že začne běžet nová promlčecí doba, a v případném soudním řízení neexistenci dluhu či závazku musí prokázat dlužník. Tento zajišťovací institut však věřiteli nezajišťuje přímé uspokojení pohledávky, neboť nemá uhrazovací funkci.

Pro věřitele významným zajišťovacím institutem je zástavní právo. V bankovní praxi se s ním lze setkat velmi často, především při poskytování větších úvěrů. I zástavní právo má však své nedostatky. Tržní ocenění zástavy může v průběhu doby trvání zástavního práva kolísat. Při zřizování zástavního práva musí věřitel dávat velký pozor na ocenění předmětu zástavy; došlo-li by k ocenění nad skutečnou tržní hodnotou, nemusí v rámci zpeněžení zástavy a náhradního plnění z výtěžku z prodeje dojít k uspokojení celé

pohledávky. Banky v postavení věřitelů musí mnohdy spravovat zastavené nemovitosti, což vede ke vzniku dalších nadbytečných nákladů v obchodu.

Výhodu zadržovacího práva vidím v tom, že jeho vznik se neopírá o smluvní ujednání, ale závisí na jednostranném úkonu zadržovatele (věřitele). Je ho možné využít i u dosud nesplatné pohledávky v případě insolventnosti dlužníka. Význam zadržovacího práva snižuje, že není běžné, aby měl věřitel k dispozici movitou věc dlužníka, a mohl tak uplatnit zadržovacího právo.

V práci byly rovněž stručně popsány další zajišťovací instrumenty upravené ve zmiňovaných zákonech a rovněž i další nespecifické instrumenty, které prvotně neslouží k zajištění. Z těchto instrumentů bych především vyzdvihla krátkodobý a dlouhodobý odkup pohledávek (faktoring a forfaiting) a smlouvu o otevření akreditivu. Při odkupu pohledávek dostává věřitel za tyto zaplacení a vymáhání pohledávek obvykle přechází na specializovanou firmu. Velmi dobrým zajišťovacím institutem je rovněž smlouva o otevření akreditivu, jelikož subjektem plnění je banka.

Jako nejvhodnější zajišťovací prostředek se mi jeví již zmiňovaná bankovní záruka, protože ručitelem je zpravidla stabilní bankovní institut, a zástavní právo za podmínky dobře oceněného předmětu zástavy. Nejméně výhodný zajišťovací institut je dle mého názoru smluvní pokuta, protože pokud dlužník nemá na zaplacení závazku, k zaplacení jej smluvní pokuta nedonutí. Věřitel se z ní zároveň nemůže uspokojit. Méně výhodné je také uznání závazku (dluhu), které rovněž neplní uhrazovací funkci.

Dále jsem analyzovala využití zajišťovacích prostředků v bankovní praxi; pro tento účel jsem si vybrala Komerční banku, a.s. Překvapilo mě, že není možné jako zástavu použít drahé kameny, neboť si myslím, že se v některých případech jedná o dobře obchodovatelnou komoditu. Rovněž by stálo za zvážení, zda více registrů dlužníků, které provozují např. soukromé společnosti nebo ČNB, není spíše na škodu. Věřitelé jsou nuceni, pokud chtějí znát finanční situaci potenciálního dlužníka detailněji, vyhledávat informace o klientovi v několika registrech, což může být časově náročnější. Zároveň však využití všech registrů poskytuje věřiteli, dle mého názoru, dobrou znalost finanční situace dlužníka, neboť sleduje jak bankovní prostředí, tak i chování dlužníka u splátkových společností nebo úhradu paušálu mobilního telefonu.

Poslední částí práce bylo vyhodnocení dotazníku o zajišťovacích prostředcích mezi spotřebiteli. Na jeho základě bylo zjištěno, že respondenti neznají pojem finančního kolaterálu, který byl do českého práva včleněn poměrně nedávno na základě směrnice Evropské unie. V praxi se s ním setkalo pouze 23 % dotázaných. Rovněž povědomí o některých druzích zajišťovacích prostředků je mezi spotřebiteli špatné. Chyby se vyskytovaly především u problematiky uznání dluhu. Polovina respondentů si nesprávně myslí, že dluh lze uznat i jinou formou než písemně. V otázce o možnosti uznat dluh hrazením úroků z jistiny odpověděly špatně dokonce 2/3 respondentů. I příklady, se kterými by se spotřebitel mohl setkávat častěji, mají vysoké procento špatných odpovědí. Jen 57 % si správně myslí, že autoservis je oprávněn zadržet automobil v případě, že klient neuhradí cenu za řádně provedenou opravu. Jako překvapující se jeví odpověď respondentů na otázku, zda může dojít k navýšení ceny zástavy v případě, že cena zástavy v průběhu trvání zástavního práva poklesne. Zde odpovědělo správně, tedy, že toto možné je, pouze 39 % dotázaných.

Podle mého názoru je zde prostor pro osvětu obyvatel v České republice, např. ve formě mediálních kampaní. Nejmladší generace by měla být v rámci školních výukových programů vzdělávána i v této oblasti.

Na závěr je nutno poznamenat, že žádný ze zajišťovacích prostředků věřiteli stoprocentně nezajistí, že jeho pohledávka bude uspokojena. Výběr vhodného zajišťovacího prostředku, případně jejich kombinaci, však vymožení pohledávky může velmi napomoci.

Seznam použité literatury

Knihy, tištěná periodika

- [1] BAŘINOVÁ, D.; VOZŇÁKOVÁ, I. *Pohledávky- právně- daňově- účetně*. 3. rozš. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-247-1816-3.
- [2] DĚRGEL, M. Neuhrazené pohledávky. *Účetnictví v praxi*, 2008, roč. 12, č. 9. s. 4-8. ISSN 1211-7307.
- [3] FALDYNA, F. a kol. *Obchodní právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 1170 s. ISBN 978-80-7357-577-9.
- [4] FALDYNA, F.; HUŠEK, J.; POHL, T. *Zajištění a zánik obchodních závazků*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2007. 236 s. ISBN 978-80-7357-154-2.
- [5] GIESE, E. a kol. *Zajištění závazků v České republice*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. 356 s. ISBN 80-7179-658-1.
- [6] KOZEL, R. *Moderní marketingový výzkum*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. 277 s. ISBN 80-247-0966-X.
- [7] KRÁL, M. *Řízení bankovních obchodů*. 3. upr. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2002. 257 s. ISBN 80-7318-063-4.
- [8] MAREK, K. *Smluvní obchodní právo: kontrakty*. 4. aktual. a rozš. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 477 s. ISBN 978-80-210-4619-1.
- [9] MELUZÍN, T.; ZEMAN, V. *Bankovníctví - 1. díl*. 2. rozš. a dopln. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2008. 99 s. ISBN 978-80-214-3580-3.
- [10] NESNÍDAL, J. *Obchodní zákoník s komentářem. Poradce*, roč. 2010, č. 1-2. 368 s. ISSN 1211-2437.

- [11] NOVOTNÁ, D. Luciano Capaldo: Banky si teď nevědí rady, mají nemovitosti, a neumějí je spravovat. *Mladá fronta E15*, roč. 2011, č. 809. s. 14-15. ISSN 1803-4543.
- [12] PAVELKA, F.; BARDOVÁ, D.; OPLTOVÁ, R. *Úvěrové obchody*. 2. vyd. Praha: Bankovní institut vysoká škola, 2008. 279 s. ISBN 978-80-7265-140-5.
- [13] PILÁTOVÁ, J.; RICHTER, K. *Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi*. 1. vyd. Olomouc: Anag, 2009. 111 s. ISBN 978-80-7263-534-4.
- [14] POHL, T. *Vymáhání pohledávek*. 1. vyd. Praha: IFEC, 2002. 280 s. ISBN 80-86412-16-4.
- [15] PLÍVA, S. *Obchodní závazkové vztahy*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2009. 340 s. ISBN 978-80-7357-444-4.
- [16] PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. 338 s. ISBN 978-80-245-1180-1.
- [17] ŠVARC, Z. a kol. *Základy obchodního práva*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1.
- [18] ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné II*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 552 s. ISBN 978-80-7357-473-4.
- [19] VAIGERT, D. a kol. *Pohledávky- Právní příručka věřitele*. 1. vyd. Praha: Computer Press, 2006. 284 s. ISBN 80-251-0881-3.

Elektronické zdroje

- [20] ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Výpočet úroků z prodlení [online]. 2011. [cit. 2011-03-20]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/faq/faq_uroky_z_prodleni.html>.
- [21] KOMERČNÍ BANKA. Základní informace [online]. 2011. [cit. 2010-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.kb.cz/cs/o-bance/o-nas/zakladni-informace.shtml>>.

- [22] LEASING & LOAN CREDIT BUREAU. Nebankovní registr klientských informací [online]. 2011. [cit. 2011-03-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.llcb.cz/index.htm>>.
- [23] MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. Obchodní rejstřík a Sbírka listin [online]. 2011. [cit. 2011-03-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.justice.cz/>>.
- [24] MINISTERSTVO SPRAVODLIVOSTI SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Obchodný register [online]. 2011. [cit. 2011-03-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.orsr.sk/vypis.asp?ID=194789&SID=2&P=1>>.
- [25] SOLUS. Historie sdružení [online]. 2011. [cit. 2011-03-01]. Dostupný z WWW: <<https://www.solus.cz/historie-sdruzeni/>>.
- [26] SOLUS. Hlavní stránka [online]. 2011. [cit. 2011-03-01]. Dostupný z WWW: <<https://www.solus.cz/hlavni-stranka/>>.

Judikatura a právní předpisy

- [27] Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 5 Cmo 649/95, ze dne 3. 3. 1997.
- [28] Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 5 Cmo 625/97, ze dne 23. 11. 1998.
- [29] Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 2384/98, ze dne 9. 2. 2000.
- [30] Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 296/2003, ze dne 16. 7. 2003.
- [31] Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 563/2003, ze dne 9. 6. 2005.
- [32] Rozsudek Nejvyššího soudu sp. z. 29 Odo 405/2005, ze dne 28. 6. 2005.
- [33] Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 2939/2004, ze dne 25. 11. 2005.
- [34] Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1198/2005, ze dne 9. 2. 2006.
- [35] Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Odo 133/2005, ze dne 27. 9. 2006.
- [36] Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 694/2006, ze dne 11. 4. 2007.

- [37] Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 3053/2007, ze dne 28. 2. 2008.
- [38] Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 4396/2008, ze dne 29. 6. 2008.
- [39] Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 4784/2008, ze dne 24. 2. 2009.
- [40] Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 948/2008, ze dne 24. 9. 2009.
- [41] Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 2878/2008, ze dne 18. 2. 2010.
- [42] Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 3445/2008, ze dne 19. 4. 2010.
- [43] Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 4492/2008, ze dne 19. 5. 2010.
- [44] Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 231/2010, ze dne 27. 5. 2010.
- [45] Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 667/2009, ze dne 22. 6. 2010.
- [46] Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 498/2009, ze dne 26. 7. 2010.
- [47] Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 3694/2008, ze dne 19. 8. 2010.
- [48] Zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon, v aktuálním znění.
- [49] Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v aktuálním znění.
- [50] Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v aktuálním znění.
- [51] Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v aktuálním znění.
- [52] Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, v aktuálním znění.
- [53] Zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, v aktuálním znění.
- [54] Zákon č. 408/2010 Sb., o finančním zajištění, v aktuálním znění.
- [55] Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), v aktuálním znění.
- [56] Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, v aktuálním znění.

- [57] Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, v aktuálním znění.
- [58] Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, v aktuálním znění.
- [59] Zákon č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů, v aktuálním znění.
- [60] Zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový, v aktuálním znění.
- [61] Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v aktuálním znění.

Seznam zkratek

ASPI	Automatizovaný systém právních informací
ČNB	Česká národní banka
KB	Komerční banka, a.s.
SOLUS	Sdružení na ochranu leasingu a úvěrů spotřebitelům

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- беру на vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu
- s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 29. dubna 2011

Bc. Andrea Holečková
jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:
Kaštanová 284, 73934 Václavovice

Seznam příloh

Příloha A: Dotazník

Příloha B: Ostatní grafy vztahující se k provedenému dotazování

Příloha A

DOTAZNÍK

Vážený respondente,
jsem studentkou 2. ročníku navazujícího magisterského oboru Ekonomika a právo v podnikání na Ekonomické fakultě VŠB- TU v Ostravě. V rámci mé diplomové práce na téma Zajištění závazků v bankovní praxi bych Vás ráda poprosila o vyplnění tohoto dotazníku.

Zajišťovací prostředky slouží k zajištění pohledávky (např. při poskytnutí úvěru) pro její lepší vymahatelnost. Cílem tohoto průzkumu je především zjistit, jaké povědomí mají spotřebitelé o jednotlivých druzích zajišťovacích prostředků.

Všechny Vámi uvedené informace budou anonymní a použity pouze k diplomové práci.

Předem děkuji za vyplnění.

Andrea Holečková

Pokud není uvedeno jinak, zaškrtněte prosím vždy jen 1 možnost!

---

1. Který subjekt je posilován zajišťovacími prostředky v právních vztazích?

- 1.1 ☐ Dlužník
- 1.2 ☐ Věřitel
- 1.3 ☐ Dlužník i věřitel

2. Je možné, aby spotřebitel uznal svůj dluh i tím, že bude hradit úroky z jistiny?

- 2.1 ☐ Ano
- 2.2 ☐ Ne

3. Může spotřebitel uznat platně dluh i jinou formou než písemně (např. ústně, konkludentně, mlčky)?

- 3.1 ☐ Ano
- 3.2 ☐ Ne

4. Myslíte si, že smluvní pokuta, uzavřená mezi podnikateli ve výši 1 % denně z předmětu smlouvy za každý den prodlení, je přiměřená?

- 4.1 ☐ Ano
- 4.2 ☐ Ne, je příliš vysoká
- 4.3 ☐ Ne, je příliš nízká

5. Setkali jste se někdy s pojmem finanční kolaterál?

- 5.1 ☐ Ano
- 5.2 ☐ Ne

6. Domníváte se, že je autoservis oprávněn váš automobil zadržet a nevydat v případě, že neuhradíte cenu za řádně provedenou opravu?

- 6.1 ☐ Ano
- 6.2 ☐ Ne

7. Je v souladu se zákonem, aby věřitel požadoval po dlužníkovi navýšení zástavy v případě, že po vzniku zástavního práva dojde k poklesu ceny této zástavy (např. pokud je zástavou dům- v případě poklesu ceny tohoto domu)?

- 7.1 ☐ Ano
- 7.2 ☐ Ne

8. Je některým právním předpisem v České republice stanovena maximální výše zálohy (platby předem)?

8.1 ☐ Ano, a to do výše:..... (prosím uveďte v % z celkové ceny)

8.2 ☐ Ne

9. Musí u bankovní záruky vždy jako jedna ze smluvních stran vystupovat bankovní instituce?

9.1 ☐ Ano

9.2 ☐ Ne

10. Který ze způsobů zajištění závazků považujete za nejvýhodnější pro věřitele?
Uveďte prosím max. 2 možnosti.

10.1 ☐ Smluvní pokuta

10.2 ☐ Ručení

10.3 ☐ Bankovní záruka

10.4 ☐ Uznání závazku, uznání dluhu

10.5 ☐ Finanční zajištění

10.6 ☐ Zástavní právo

10.7 ☐ Zajištění postoupením pohledávky

10.8 ☐ Zadržovací právo

10.9 ☐ Zajištění závazků převodem práva
příjmů

10.10 ☐ Dohoda o srážkách ze mzdy a jiných

11. Na koho byste se nejdříve obrátil se žádostí o úvěr (půjčku)?

11.1 ☐ Na peněžní ústav

11.2 ☐ Na nebankovní institut

11.3 ☐ Na rodinu, známé

11.4 ☐ Na někoho jiného: .....(prosím uveďte)

12. V případě, že byste žádal u banky o úvěr (půjčku) vyšší než 500 000 Kč, nechal byste si jej pojistit pro případ, že byste jej nebyl schopen splácet?

12.1 ☐ Ano

12.2 ☐ Ne

13. Byl byste ochoten stát se ručitelem?

13.1 ☐ Ano

13.2 ☐ Ano, ale jen blízkým osobám

13.3 ☐ Ne

14. Jaké je Vaše pohlaví?

14.1 ☐ Žena

14.2 ☐ Muž

15. Jaký je Váš věk?

15.1 ☐ do 30 let

15.3 ☐ 41 – 50 let

15.2 ☐ 31 – 40 let

15.4 ☐ 51 let a více

16. Jaké je Vaše nejvyšší ukončené vzdělání?

16.1 ☐ Základní

16.2 ☐ Středoškolské bez maturity (výuční list)

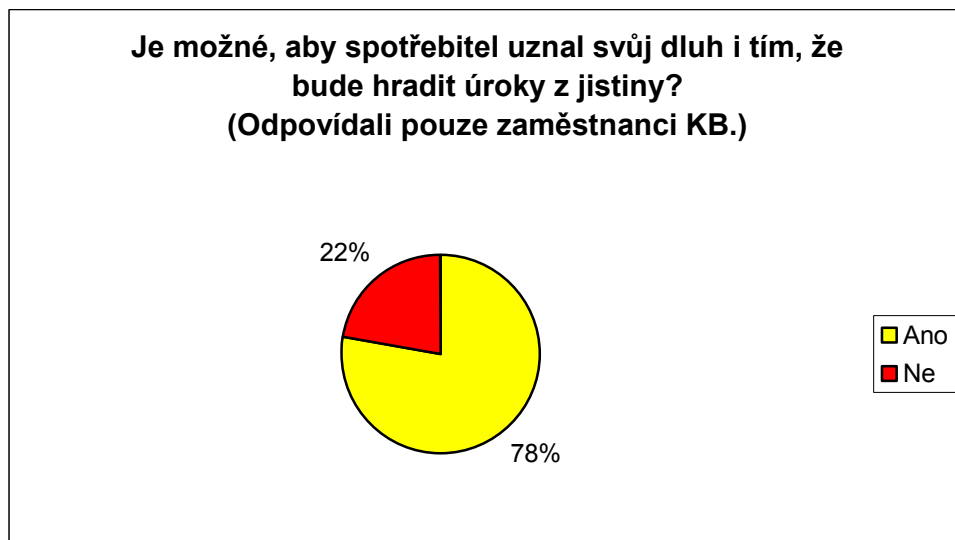
16.3 ☐ Středoškolské s maturitou

16.4 ☐ Vyšší odborné

16.5 ☐ Vysokoškolské

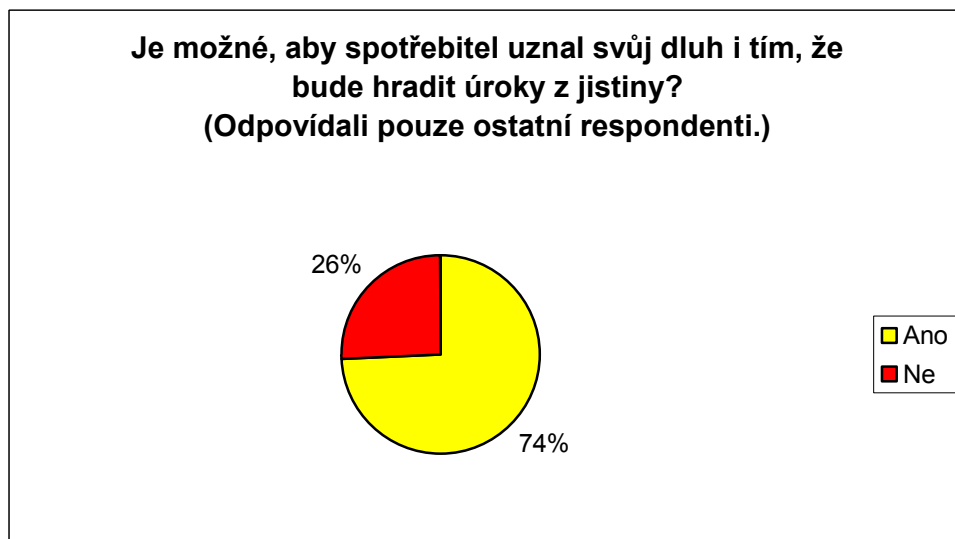
Příloha B

Graf B.1 Podíly odpovědí na otázku č. 2 (pouze zaměstnanci KB)

Zdroj: Vlastní zpracování.

Graf B.2 Podíly odpovědí na otázku č. 2 (pouze ostatní respondenti)

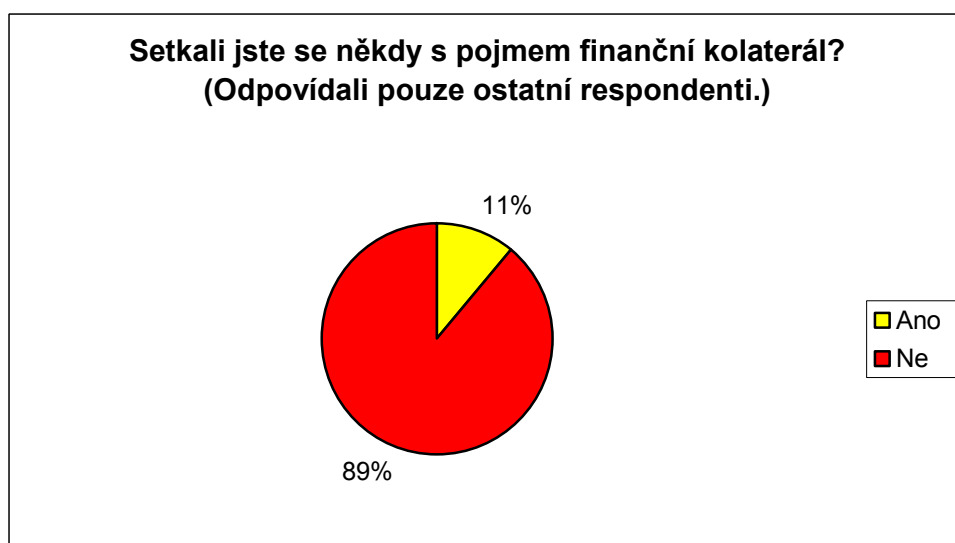
Zdroj: Vlastní zpracování.

Graf B.3 Podíly odpovědí na otázku č. 5

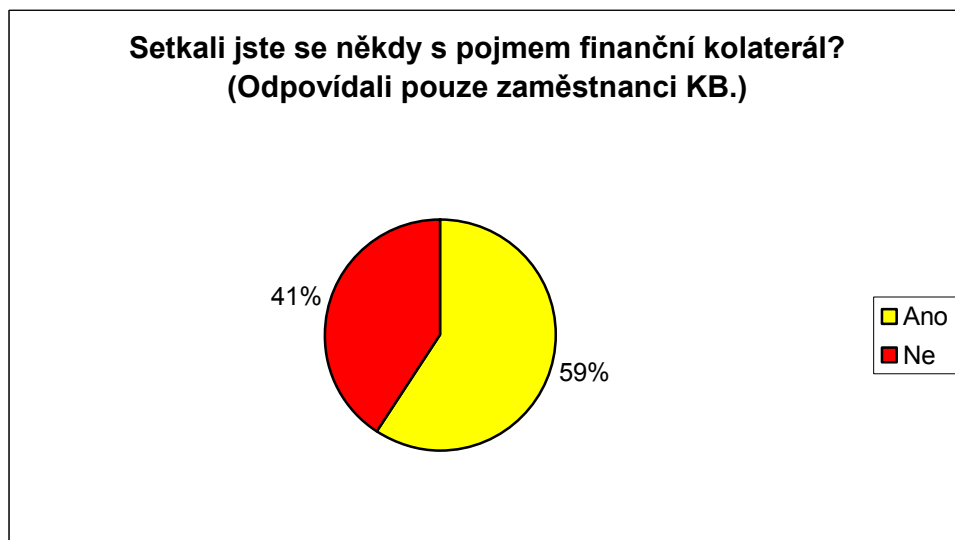
Zdroj: Vlastní zpracování.

Graf B.4 Podíly odpovědí na otázku č. 5 (pouze ostatní respondenti)

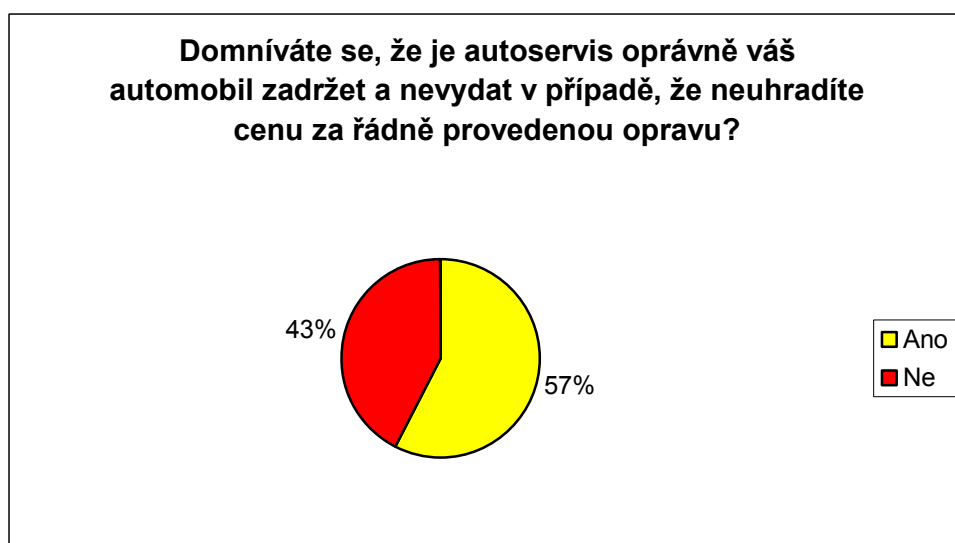
Zdroj: Vlastní zpracování.

Graf B.5 Podíly odpovědí na otázku č. 5 (pouze zaměstnanci KB)

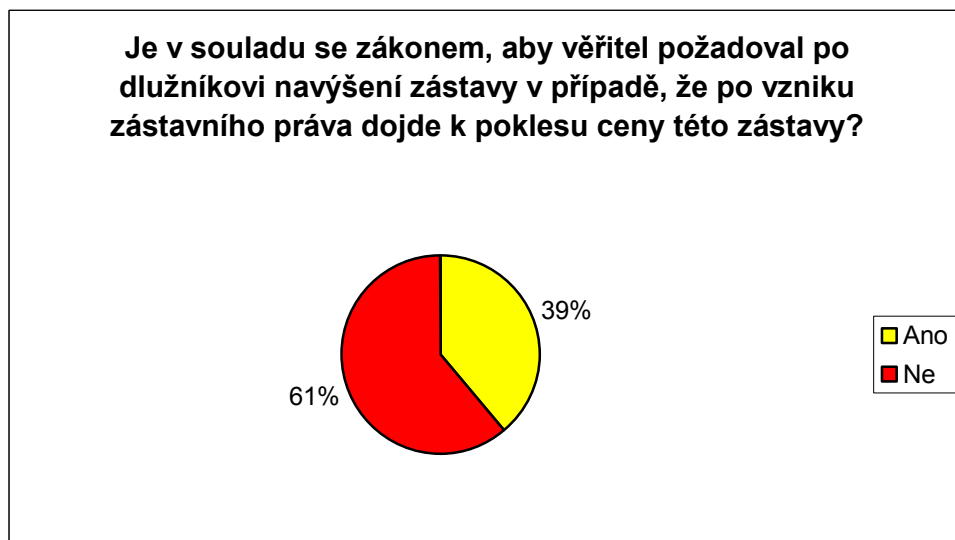
Zdroj: Vlastní zpracování.

Graf B.6 Podíly odpovědí na otázku č. 6

Zdroj: Vlastní zpracování.

Graf B.7 Podíly odpovědí na otázku č. 7

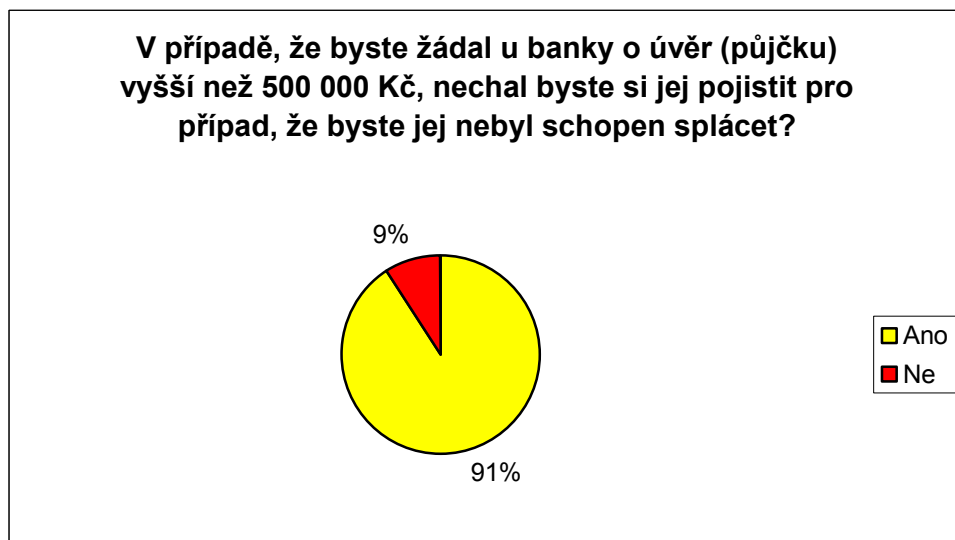
Zdroj: Vlastní zpracování.

Graf B.8 Podíly odpovědí na otázku č. 9

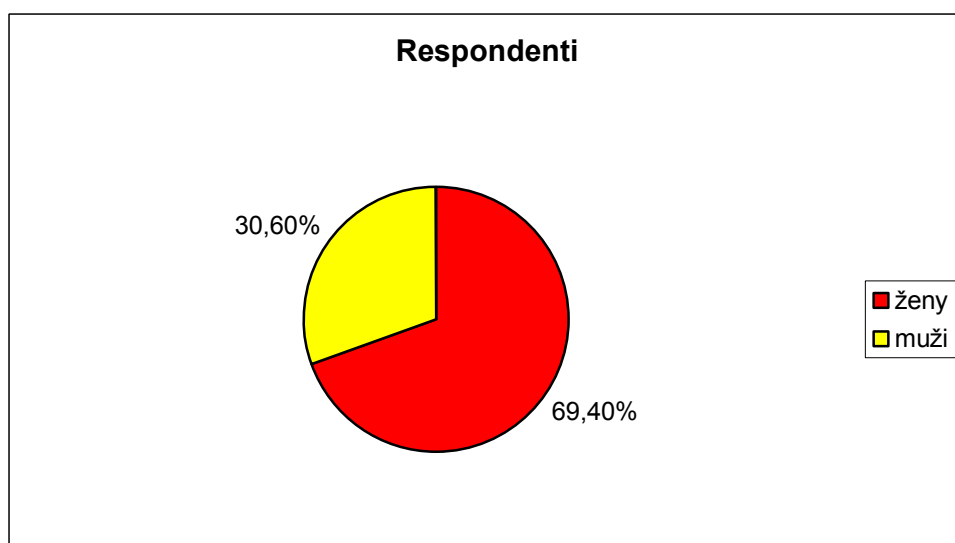
Zdroj: Vlastní zpracování.

Graf B.9 Podíly odpovědí na otázku č. 12

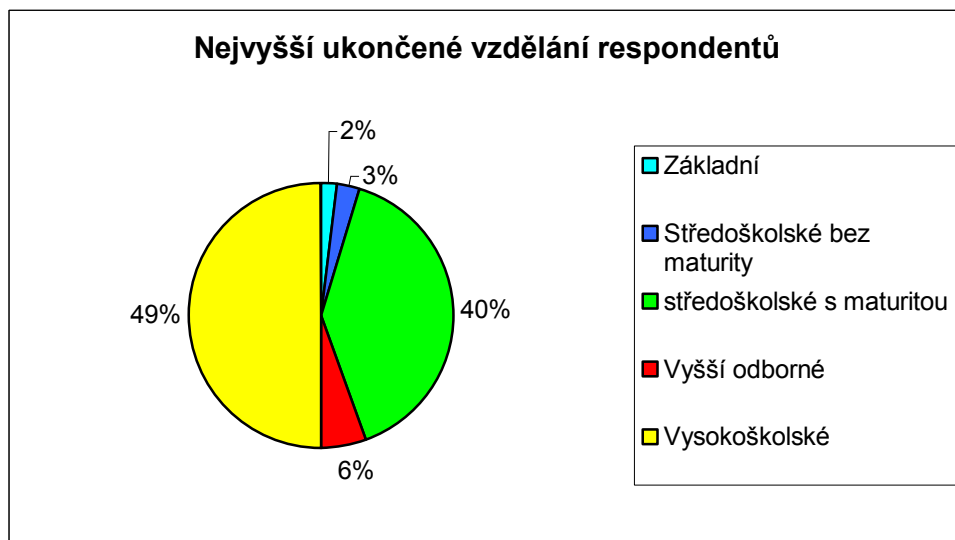
Zdroj: Vlastní zpracování.

Graf B.10 Pohlaví respondentů

Zdroj: Vlastní zpracování.

Graf B.11 Nejvyšší ukončené vzdělání respondentů

Zdroj: Vlastní zpracování.

Abstrakt

Název diplomové práce: Zajištění závazků v bankovní praxi
Jméno diplomantky: Bc. Andrea Holečková

Každý obchod nese riziko. I při poskytování finančních prostředků se může stát, že dlužník nedostojí svým závazkům, ať už vědomě či z jiných důvodů. Věřitel má však k dispozici nástroj, pomocí něhož může dojít k zamezení ztrát vlivem nesplacení poskytnutých peněžních nebo jiných prostředků. Zejména je oprávněn zabezpečit svou pohledávku pomocí některého ze zajišťovacích instrumentů (nebo jejich kombinací).

Cílem této diplomové práce bylo porovnat jednotlivé druhy zajišťovacích prostředků, zhodnotit, zda tyto jednotlivé způsoby zajištění splňují svůj účel v praxi, a posoudit, který zajišťovací instrument lze považovat za „nejlepší“ z pozice věřitele.

Diplomová práce se skládá mimo úvodu a závěru ze tří samostatných kapitol, které jsou dále tématicky členěny.

Práce začíná úvodem, za kterým následuje kapitola vysvětlující základní pojmy související s popisovanou problematikou zajištění závazků. Z mého pohledu je nejkvalitnějším zajišťovacím prostředkem bankovní záruka a zástavní právo.

V práci jsem se dále zabývala využitím jednotlivých zajišťovacích prostředků v bankovní praxi, jako příklad jsem použila Komerční banku, a.s. Dále jsem se věnovala průzkumu a analýze povědomí o zajišťovacích prostředcích, který byl zjišťován mezi spotřebiteli a zaměstnanci Komerční banky formou dotazníku.

Abstrakt

Název diplomové práce: Securing of Commitments in Bank Practise
Jméno diplomantky: Bc. Andrea Holečková

Every business bears the risk. As well as, when providing funds it may happen that the debtor does not meet his engagements whether wittingly or for other reasons. However, the creditor disposes of an instrument by means of which it can prevent loss caused by the non-payment of provided money or other funds. In particular, the creditor is entitled to secure the debt by virtue of some of security instruments (or by their combination).

The objective of this thesis was to compare particular types of security instruments, to evaluate whether particular types of security meet their purpose in practice and to assess which security instrument may be considered to be “the best” on side of the creditor.

The thesis consists of three separate chapters, which are further thematically divided, in addition to an introduction and conclusion.

The thesis starts with an introduction, and then a chapter explaining basic concepts relating to the described security problems follows. In my opinion, the highest quality security instrument is a bank guarantee and a lien.

Furthermore, the thesis deals with the application of particular security instruments in the bank practice; as an example Komerční banka a.s. has been used. In addition, I attended to the investigation and analysis of the awareness of security instruments between the users and employers of the Komerční banka a.s. via a questionnaire.